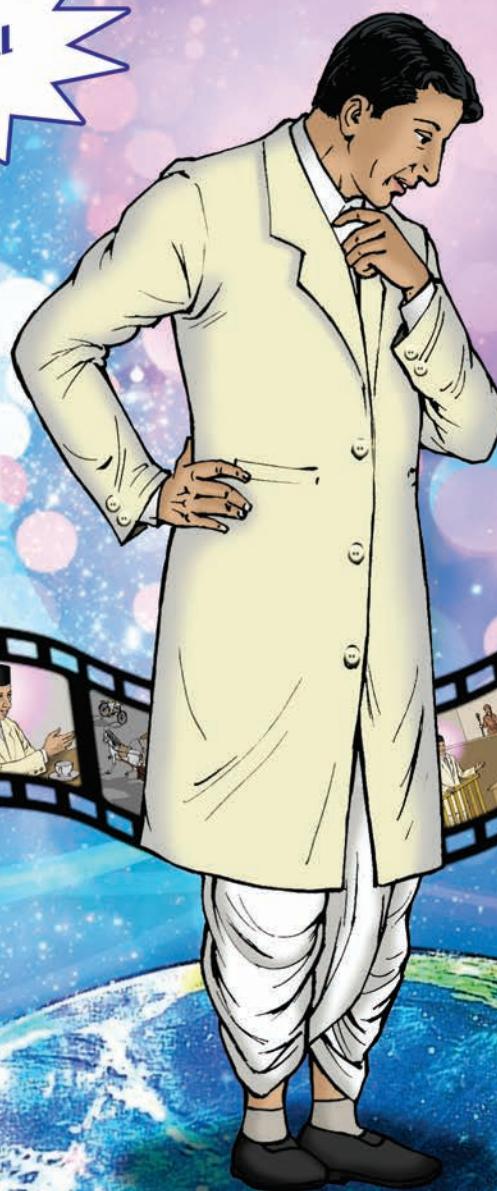

બાળવિકાન પ્રસ્તુત

જીવિત જીવિત

૩-૧૮૮

ખાંકડા

પ્રસ્તાવના

‘દાદા ભગવાન’ વર્તમાન ચુગાના અજોડ આત્મજ્ઞાની પુરુષ હતા. એમને બાળપણથી જ આત્માને ઓળખવાની, પરમ તત્ત્વને પ્રાપ્ત કરવાની લગની હતી. રોજિંદા જીવનમાં બનતા દરેક પ્રસંગનું તેઓ ધેણાનિક રીતે પૃથ્વીકરણ કરતા, તેથી પાછળની ભામક, લોકિક માન્યતાઓથી દૂર રહી સાચી સમજણ અપનાવતા. ટાર્કિંક પ્રશ્નાવલીઓ દ્વારા ચિંતન કરીને જગતની પગલ સોલ્ય કરવાનો અદભુત અભિગમ એમણે અપનાબ્યો હતો. એમના ગૃહસ્થ જીવનના તેમ જ ધંધાકીય જીવનના કેટલાય પ્રેરણાદાચી પ્રસંગો તેમના આવા ‘સંશોધક’ હૃદયને વાચા આપે છે.

સૌ કોઇને માટે દાદા ભગવાનની વાતો જીવન જીવવાની કણ શીખવા માટે ખૂબ સુંદર દિશાસૂચન કરશે તેમ જ જીવનનું ધ્યેય સમજવાની પ્રેરણા આપશે, એમના જીવનના પ્રેરણાદાચી પ્રસંગોનો હૃદય સ્પર્શીપર્ચિયા આ પુસ્તિકા કરાવે છે.

દાદા ભગવાન ના જીવન પ્રસંગોને એમના જ શ્રીમુખે નીકળેલી વાણીમાંથી તેજ રૂપે ચિત્રાંકિત કરવાનો પ્રયત્ન કર્યા છે. આપને આ પુસ્તિકામાં ચિત્ર કે લખાણમાં કદ પણ મુટિ લાગે તો તે સંકલનકર્તાની છે. આવી કંઈ પણ ક્ષતિ રહી ગઈ હોય તો તે માટે અમો આપના ક્ષમાપ્રાર્થી છીએ.

- જય સચિયદાનંદ

પ્રકાશક:

દાદા ભગવાન આરાધના ટ્રસ્ટ
પ, મહત્વપાર્ક સોસાયટી, નાનગુજરાત કોલેજની પાછળ
ઉસ્માનપુરા, અમદાવાદ-૩૮૦૦૧૪, ગુજરાત, ભારત.
કોન: (૦૭૯) ૨૭૫૪૦૪૦૮.
E-mail: info@dadabhagwan.org
Website: www.dadabhagwan.org
©: All Rights Reserved – Dada Bhagwan Aradhana Trust
Address as above
મુદ્રક:
અંના ઓફસેટ
B – ૯૯, ઈલેક્ટ્રોનિક જી.આઈ.ડી.સી., K- ૬, સેક્ટર - ૨૪, ગાંધીનગર
ગુજરાત (ભારત) કોન: (૦૭૯) ૩૬૨૩૦૩૪૧ / ૪૨

પ્રાપ્તિ રૂણાન:

બિમનિર, સીમંધર સીટી, અમદાવાદ કલોન લાઈઝ,
અડાલજ, જી. ગાંધીનગર – ૩૮૨૪૨૭. ગુજરાત, ભારત.
કોન: (૦૭૯) ૩૬૨૩૦૧૦૦, ૩૬૨૩૦૩૪
E-mail: balvignan@dadabhagwan.org
Available on online store : <https://store.dadabhagwan.org/>
Website: kids.dadabhagwan.org
પઠેતી આધુતિ : ૧૦૦૦ કોપી, : નવેમ્બર ૨૦૧૮
મુખ્ય: ₹ ૫૦

દીકારી ભાગ ૬

અંબાલાલભાઈને ત્યાં એક સગા છોટાભાઈ પટેલ રોજ બપોરે આવીને બેસતા. એમની સાથે રોજ ચા-પાણી કરતા અને પાપડ-પાપડી જેવો હળવો નાસ્તો પણ કરતા. ત્યાર પછી તેઓ થોડીવાર સત્સંગ કરી પોતાને ઘરે જતા. એક દિવસ એ આવ્યા તો ખરા, પણ જરા ઉતાવળમાં હતા...

તે વખતે અંબાલાલભાઈને પણ એવો આગ્રહ હતો કે મહેમાનને ચા પીવડાવ્યા વગર તો ના જ જવા દેવાય!

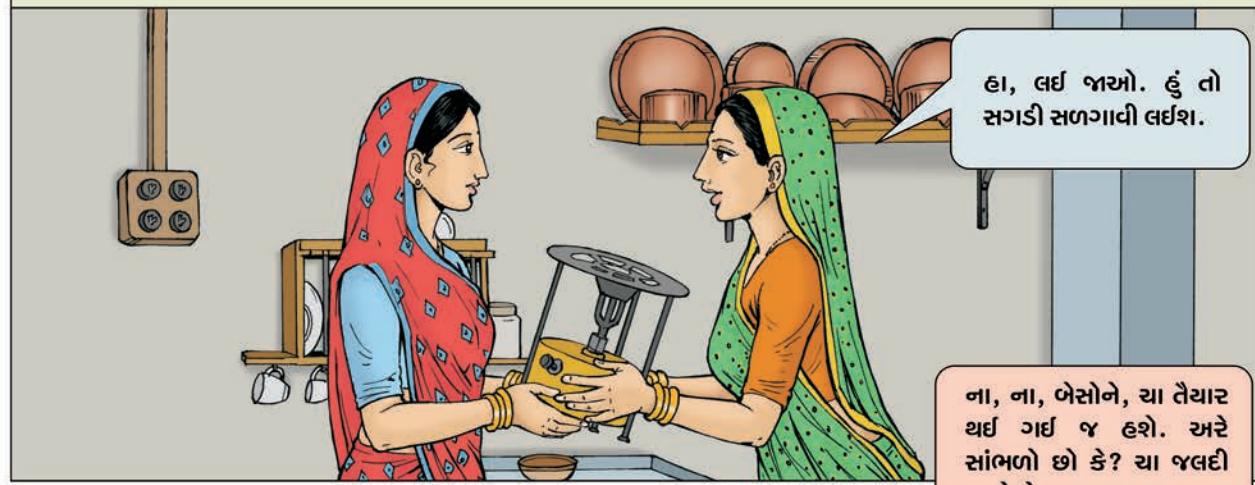
હીરાબા રસોડામાં કામમાં વળગેલા હતા.

અરે સાંભળો છો કે? આ છોટાભાઈ આવ્યા છે, તે અમારે મારે ચા મૂકજો.

હીરાબા રસોડામાં સ્ટવ સળગાવીને ચા મૂકવા જાય છે, ત્યાં તો બાજુના પડોશાન આવ્યા.

હીરાબાને તો એમજ હતું કે આ છોટાભાઈ તો રોજ આવે છે અને ચા-પાણી ને સત્સંગ કરે છે, એટલે આરામથી બેસશે જ ને!

અંબાલાલભાઈ જાણે નહીં કે અંદરના સંજોગો બદલાઈ ગયેલા છે. હીરાબા જાણે નહીં કે બહાર ચાની ઉઠાવળ છે. તે દિવસે જબરું બફકાયું! પછી અંબાલાલભાઈને શંકા પડી કે અંદર કંઈ બદલાયું લાગે છે! એટલે એ ઊઠીને અંદર તપાસ કરવા ગયા.

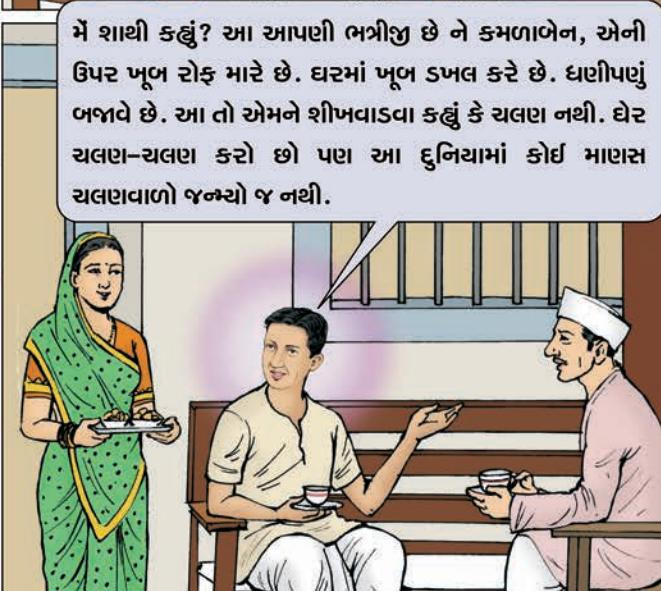
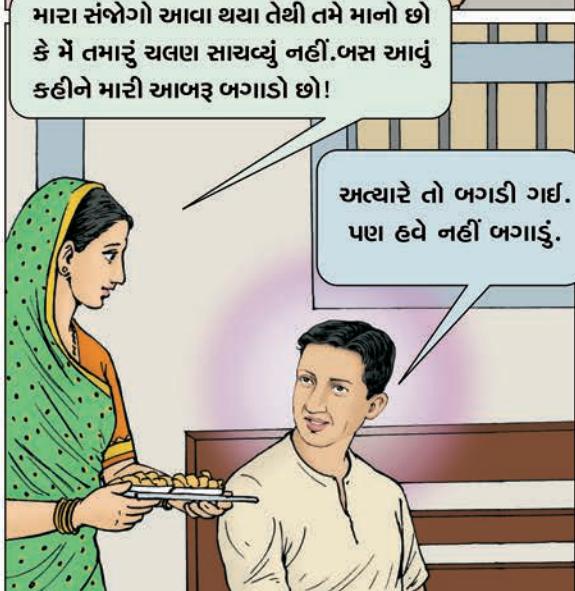
પરંતુ તે દહાડે અંદરની રસોડાની વાત મહેમાનને કરવાની એમની તૈયારી નહીંતોતી.

થોડીવાર સુધી હીરાબા પાપડી લઈને આવ્યા નહીં એટલે
પેલા ભાઈ ઊંચાનીચા થવા લાગ્યા.

મારા સંભેગો આવા થયા તેથી તમે માનો છો
કે મેં તમારું ચલણ સાચવ્યું નહીં. બસ આવું
કહીને મારી આભર બગાડો છો!

તો તો સ્ત્રી ચટી બેસે.

અલ્યા, ના ચટી બેસે. વહુને કંઈ મૂછો આવે? સ્ત્રી એ તો સ્ત્રી જ રહેવાની ને! તમે એવું કહી જુઓને એક ફેરો. આ તમને શીખવાડવા કહું છું. એટલે અમે તો કહું કે અમારું ચલણ નથી ભદ્ર. ના ચલણી નાણું હોયને, તે ભગવાનની પાસે બેસી રહેવાનું મળે. એ નાણાંને બહાર ફરવાનું કે ભટકવાનું ના હોય. અમે તો ભગવાન પાસે બેસી રહેલા નાણાં જેવા!

ઘરમાં કલેશ-કકાસ ના થાય તેમજ ચલણ ચલાવીને દુઃખ ન થાય તે માટે ખૂબ વિચારીને “ચલણ જોઈતું જ નથી” ની ગોઠવણી કરેલી. હકીકતમાં સંજોગેતું જ ચલણ હોય છે. ચાલતું નાણું તો ગમે તેના હાથમાં જાય અને નાચલણી નાણું ભગવાનની પાસે બેસી રહીને પરમાત્માના આપનંદમાં રહે.

એકવાર અંબાલાલભાઈને સાક્ષી તરીકે કોર્ટમાં જવાનું હતું. કેસ એક વકીલને સોંપાયેલો હતો.

અંબાલાલભાઈ, સાક્ષી તરીકે તમારી પૂછુંપરછ થાય, ત્યારે હું તમને કહું એ રીતે વાત કહેવાની છે.

વકીલે કેસ જુતવા માટે ધણું જૂઠાણું ઉમેરોને જુબાની તૈયાર કરી હતી.

આ તો જે બનેવું તેના કરતાં સાવ જુદી જ વાત છે. આવું ખોટું તો મારાથી નહીં બોલાય ! જેમ છે એમ જ બોલાશે.

વકીલ તો એમની વાત સાંભળીને ચિડાઈ ગયા.

એમ જ હતું તો મને વકીલ શું કરવા બનાવ્યો ? આ રીતે તો મારી આબર્દ ધૂળધાણી થઈ જશે !

સાહેબ, એમાં તમારી આબર્દ શા માટે બગાડે ?

મારા કહ્યા પ્રમાણે તમે ના બોલો, તો હું કેસ હારી જાઓ. એ જોખમ આવી પડે અને એ ચીતે મારી કીર્તિ બહાર અવળી ફેલાય !

પણ મેં જે જોયું છે તે નહીં કહેવાનું ?

ના, જેટલું હું કહું તેટલું
જ બોલવાનું તમારે.
સમજણ પડી ?

એમની આભર બગાડે તેના કરતાં જૂનું
બોલીને મારી આભર બગાડવી ?

ભાઈ, હજ મને રાત્રે વિચાર કરી લેવા
દો. તે મુજબ હું તમને આવતીકાલે
જણાવીશ કે એવું મારાથી બની શકશો
કે નહીં ! કારણ કે મેં આવું જોખમ હજ
સુધી કોઈવાર ખેડયું નથી.

હજુ સુધી, વકીલ કહે છે એવું ખોટું બોલવાનું આવ્યું નથી. તો એવું કરવામાં શું જોખમ છે ?

એનો જવાબ એમને અંદરથી જ મળ્યો.

આ સંજોગમાં તો જે રીતે વકીલ બોલાવે એ રીતે બોલવામાં જ માલ છે. પણ આવું જૂઠું કેમ બોલાય? પણ આ તો વકીલ શીખવાડ છે અને શીખનાર તો પોપટ....શીખવાડેલું પોપટ જે બોલે, એમાં પોપટની જોખમદારી હોતી નથી. પેલો કહે, બોલો રામ, તો એ બોલે રામ.

બીજે દિવસે અંબાલાલભાઈ વકીલ પાસે ગયા અને તેઓએ જેમ કહે તેમ જુબાની બોલવાની તૈયારી બતાવી.

તમે મને સમજાવો એ પ્રમાણે બોલીશ...

કોટમાં...

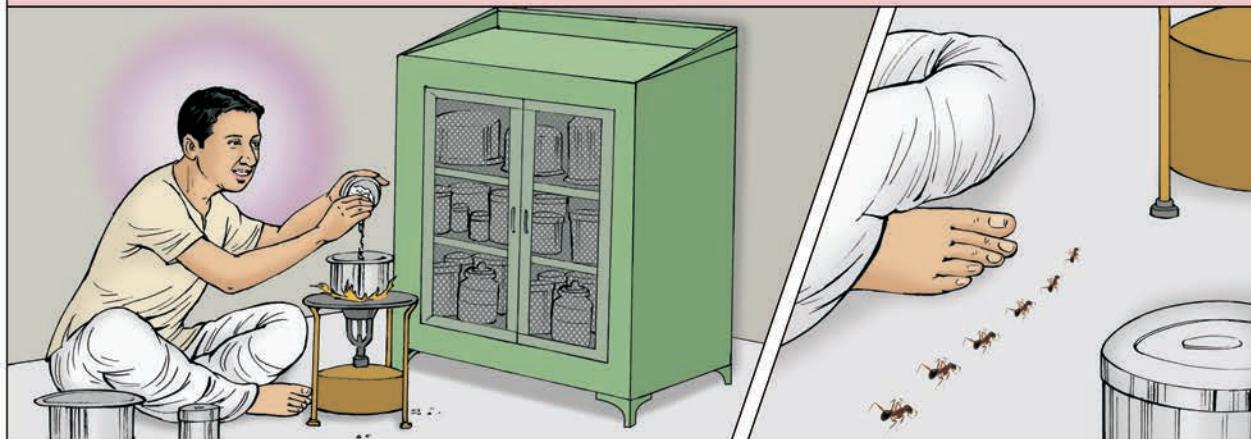
બહુ બુદ્ધિપૂર્વકના જવાબ આપે છે!

સાહેબ, આ પટેલ તો બધા જવાબો ખૂબ પ્રેમથી આપે છે!

છેવટે એ કેસ અંબાલાલભાઈ જુતી જાય છે.

પોતાના સિદ્ધાંતને વળગી રહેવાથી આ કેસનો ઉકેલ જલદી ન આવે અને અન્ય રીતે પણ પોતાને નુકસાન થશે. માટે સંજોગમાં ફસાયેલા અંબાલાલભાઈ વકીલ પાસે સમજુને તાને થઘને કેસનો ઉકેલ લાવ્યા.

એક વખત અંબાલાલભાઈને મળસ્કે^{*} વહેલા ઊઠીને બહારગામ જવાનું હતું. એટલે સવારે ચાર વાગ્યામાં ચા બનાવવા બેઠેલા. તે વખતે ચામાં ખાંડ નાખતી વખતે ખાંડના થોડા દાણા જમીન પર વેરાચા હતા. તેના પર એમની નજર પડી. જોયું તો કીડીઓની છારમાળા એ ખાંડના દાણાઓ પાસે પહોંચી ગયેલી ! ખાંડનો દાણો ઊંચકીને એક પછી એક કીડી જમીનમાં પોતાના દરમાં પેસી જતી હતી.

અંબાલાલભાઈ તો કીડીને જોઈને વિચારવા લાગ્યા.

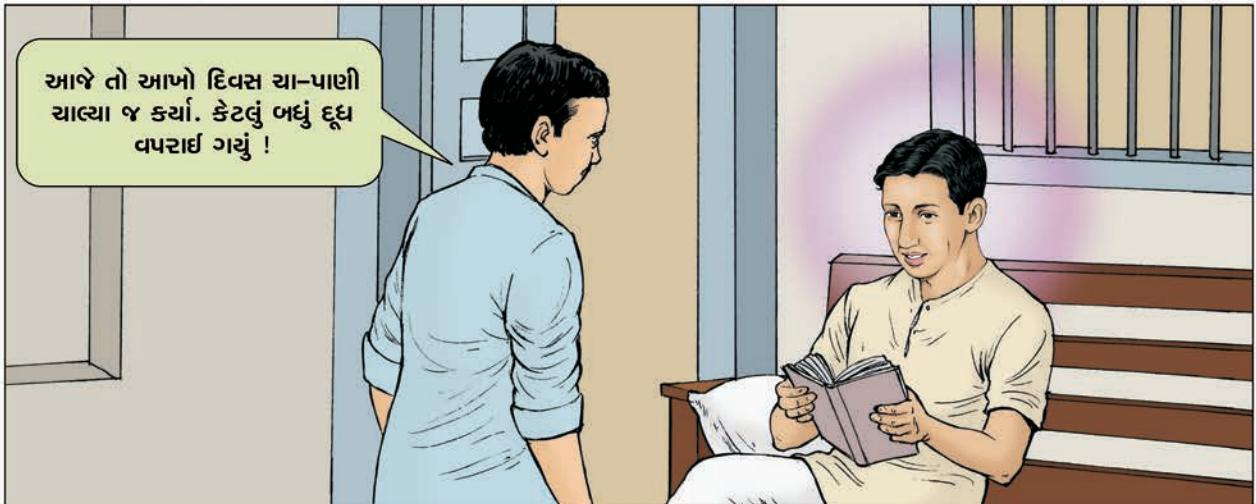

અંબાલાલભાઈએ સુંદર તારવણી કાટેલી કે લોભિયા થઈને બેગું કયાં સુધી કર કર કરવાનું ? સમયસર યેતી જરૂર જોઈએ અને એ ભેગું કરેલું બધું સારે રસ્તે વાપરી નાખવું જોઈએ, જેનાથી મોઢે જવાના માર્ગ પર ચટવાની કંઈ કમાલી થાય ! બાકી લોભિયા હોય ત્યાં ઘૂતારા હોય જ ! કુદરતે એવો કમ જ ગોઠવેલો હોય ! તેથી જે બેગું કરવામાંથી ઊંચા ના આવે. તેનું બધું આખરે ઘૂતારા લૂંટી જાય ને પૂરું કરી નાખે !

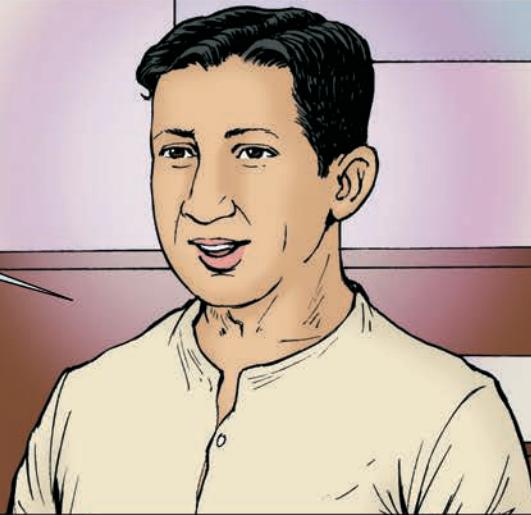
અંબાલાલભાઈના એક મામાના દીકરા હતા. અંબાલાલભાઈ જ્યારે મોસાળમાં એમને ઘરે જતા, ત્યારે એ પોતે અંબાલાલભાઈની પથારી કરવાનું દ્યાન રાખી લેતા. એમને અંબાલાલભાઈ પ્રત્યે એટલો લગાવ હતો કે એમનો પલંગ રોજ જાતે પાથરી આપતા, બીજા કોઈને અડવા દેતા ન હતા.

એ મામાના દીકરા એક વખત અંબાલાલભાઈને ઘરે રહેવા આવ્યા. તે વખતે એક દિવસ ઘરમાં એટલા મહેમાનોની અવરજાવર ચાલી કે શેરથી ચાર વાર ચા-પાણી માટે બહારથી દૂધ મંગાવવું પડ્યું.

ત्यारे तो आजे सरस जमवानुं
बनावो. आपणाने केटलो सरस वकरो
थयो कहेवाच, ते उिजववा माटे !

केम एवुं कहो छो,
अंबालालभाई ? आ ते कंदू
वकरो कहेवातो हशो ?

केम भई ! आ होटेल
चलावनारा लोको आटला चा-
पाणी थाय, तो खुश ना थई
जाय के आजे खूब लोको आव्या
ऐटले सरस वकरो थयो ?

ओहो ! तमारी तो दृष्टि ज जुटी
छे ! मने तो एवुं देखाय छे के आ
केटलुं बधुं दृढ़ वपराई गायुं
आपणुं !

अे दृष्टि ज फेरववानी जडत छे ने ! लोभनी
गांठ होय तेने भेगुं करवा तरफ ज दृष्टि होय.
अे वपराई जाय ते अनेना गमे. मूळमां लोभ,
ऐटले “मारुं बधुं वपराई गायुं, केटलुं नुकसान
थयुं” ऐवुं ज देखाया करे. “वकरो थयो ने
फायदी थयो” अेवी सवली दृष्टि थाय त्यारे
लोभमांथी छूटाय ने भोक्षणा पगायियां चटाय !

અંબાલાલભાઈના ધર્મપણી હીરાબાને એક આંખમાં ઝામરનું દર્દ હતું. દવા કરાવવા ડોક્ટર પાસે ગયા અને ડોક્ટર કશું સારવાર કરવા ગયા તેમાં આંખને નુકસાન થયું ને આંખ જતી રહી.

આ બધા લોકો તો મને કહે છે કે ડોક્ટર સામે એક લાખ રૂપિયાનો દાવો માંડો. પણ ડોક્ટર તો ભલા માણસ છે. એ તો બિચારા મારું સારું કરવા ગયેલા, તેમાં એમનો શો ગુનો ?

ખરી વાત. એમાં ડોક્ટર બિચારાનો શો ગુનો ? એ તો થવા કાળ હતું તે થયું. આંખનો એવો યોગ હતો ને ટાઇમ થયો એટલે આંખ ગઈ. લોકો તો બધા કહે, પણ આપણે તો જે કરીએ તે સમજુને કરીએને !

અંબાલાલભાઈ તથા હીરાબાને બાળકો નહોતાં, તેમાં વળી હીરાબાની આંખ ગઈ, એટલે લોકોને મન તો અંબાલાલભાઈ ફરીથી પરણાવવા લાયક પાત્ર બની ગયા. કોઈપણ રીતે છોકરીને ઢેકાએ પાડવા માટે ઉત્સુક એવા કન્યાના મા-બાપ માટે ફરીવાર “મૂર્તિયો” ઊભો થયો. એક ભાડરણના પટેલ એમના સાથાની છોકરી પરણાવવા માટે પૃષ્ઠપરછ કરવા અંબાલાલભાઈ પાસે આવ્યા.

એટલે તમે શું
કહેવા માંગો છો ?

તમારે કશી પ્રજા ★
પણ નથી.

પ્રજા નથી, પણ મારી પાસે એવું કંઈ
બરોડા સ્ટેટ નથી કે મારે એમને
આપવાનું હોય.

આ તો મને એમ કે
મારા સાળાની છોકરી
પરણાવવા લાયક થઈ
છે ને

એટલે એને
પરણાવવા સારુ મને
આ બધું કહો છો ?

તમને અમે પૈઠણ ★★
આપીએ તો તો
સ્વીકારશો ને ?

આવું કરીએ તો હીરાબાને દુઃખ લાગે કે
ના લાગે ? એક આંખ જતી રહી, તેમાં એ
બિયારા શું કરે ? અરે, બંને આંખ જતી
રહેશે, તોયે તેમનો હાથ પકડીને હું
દોરવીશ, પણ એમનો સાથ છોડીશ નહીં.

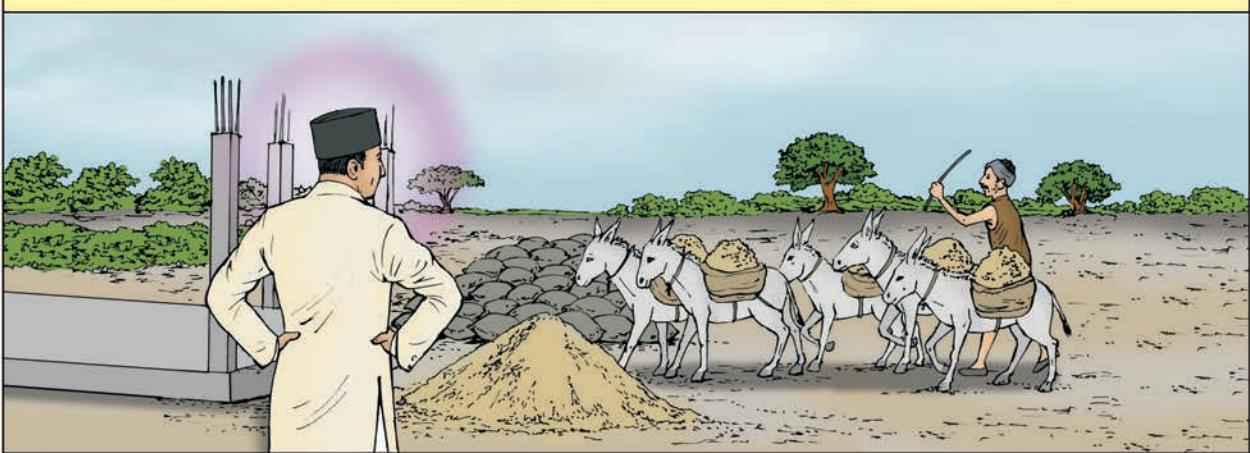
અમે હીરાબાને પરણાતી વખતે પ્રોમિસ
આપેલું છે કે જિંદગીમાં જે સંજોગો આવે તે
બધામાં આપણે સાથે રહીશું. એ તો “પ્રોમિસ
ડુ પે”(વચન) કહેવાચ. એટલે હું કોઈ
દહાડો કરું નહીં. દુનિયા આદીપાછી થઈ
જાય તોય પ્રોમિસ એટલે પ્રોમિસ !

અંબાલાલભાઈનો બાંધકામના કોન્ટ્રાક્ટરનો દંધો હતો. તેમાં જુદી જુદી જાતનાં બાંધકામ કરી આપવાના ઘણી જાતના કોન્ટ્રાક્ટ લીધેલા. દરિયા કિનારે સ્ટીમરો જગ્યાં આવીને ડાબી રહે છે ને, તે જેટી બાંધવાના પણ ઘણા કોન્ટ્રાક્ટ એમણે લીધેલા. એલીફન્ટા, જયગાઠ, માંડવ બંદર એમ ઘણી જગ્યાએ જેટીઓ બાંધી આપવાનું કામ એમણે કર્યું હતું. દરિયાના પાણીની અંદર ચાલીસ-પચાસ ફૂટ ઊંડાણમાં આ બાંધકામ ચાલુ કરવું પડતું.

કોન્ટ્રાક્ટરનો દંધો એટલે જુદી જુદી જગ્યાએ સાઈટ પર બાંધકામ ચાલતું હોય તે તપાસવા જવાનું થાય. સાઈટ પર ઈંચો, રેટીની અને સીમેન્ટની ગૃહણ વગેરે પહોંચાડવા માટે ગઢેડાંનો ઉપયોગ થતો.

આ ગદેડો કચા ટાઈમે ખુશમાં
હોય ? એની ઉપર વજન ના
મૂક્યું હોય ત્યારે ?

ત્યારે આ ગદેસિંગ
ખુશમાં છે એની
નિશાની શું ?

એમના કાનનું નિરીક્ષણ
કરવાથી એમની લાગણીઓ
પકડી પાડી શકાય.

ના રે સાહેબ, એને તો
વજનની કંઈ પડેલી જ
નથી હોતી.

ઓહો ! એટલે
'લંબકર્ણ'ના
કાનમાં બધું
રહસ્ય છૂપાયેલું
છે!

એમ જ છે ! જ્યારે એ મસ્તીમાં હોય
ત્યારે એનાં કાન ટાળી દે. ઘણીવાર
વજન લઈને જતા હોય ત્યારે પણ એનાં
કાન ટળેલા હોય, એટલે તે મસ્તીમાં જ
હોય ! ખાલી જ્યારે કશું ભય જેવું
લાગેને, ત્યારે તરત કાન ઊંચા કરી દે,
સાવધાન થઈ જાય ને કાન માંડે, એટલે
આપણાને ખરબ પડે કે એનામાં ચંચળતા
આવી ગઈ !

લંબકર્ણના કાન મોટા મોટા
એટલે એને સંભળાય પણ
મોટું ને ? અને એને રાખોડી
પણ બહુ જ ગમે ને ?

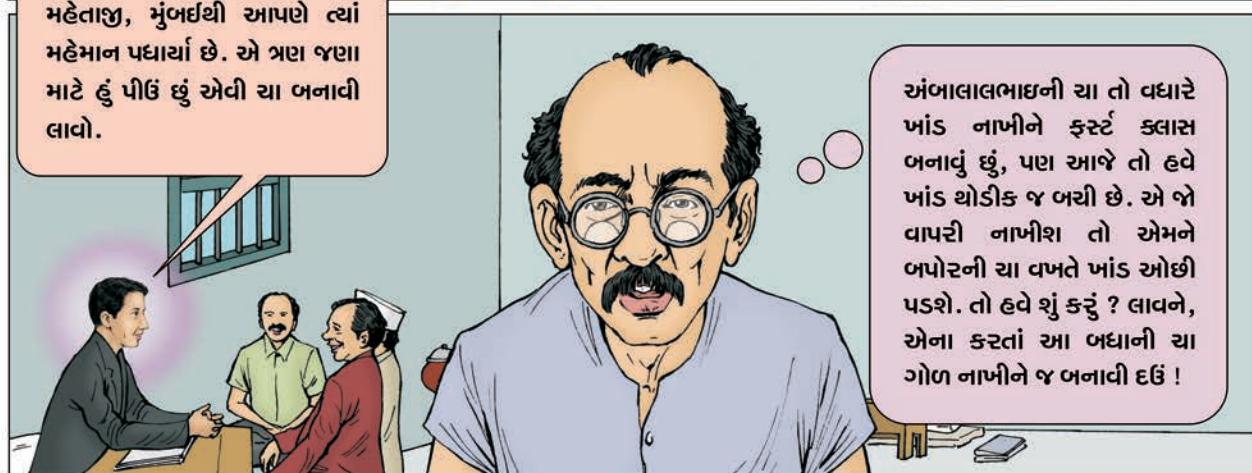
સાચી વાત, સાહેબ. રાખોડી જુથે ત્યારે
ચારે પગ ઊંચા કરીને તેમાં આળોટવાનું
ના છોડે ! અરે, ઘણીવાર તો રાખોડીની
ગુરુણ પીઠ પર મૂકી હોય, તો તેને પાડી
નાખીને પછી તેમાં આળોટે !

અંબાતાલભાઈ પોતાના વ્યવસાયે નાનામાં નાના માણસો જોડે આત્મિયતા ધરાવતા. વ્યાવસાયિક કે વ્યાવહારિક પ્રસંગોમાં એમનું
નિરીક્ષણ હેઠાન વિવેન વસ્તુઓ કે વ્યક્તિગોના સ્વભાવ-પ્રકૃતિ ઓળખવા અંગે થયા જ કરતું અને તેના આધારે એની આધ્યાત્મિક
કડીઓ પણ મેળવી લેતા.

જયગટમાં જેટી બાંધવાનું કામ ધમધોકાર ચાલતું હતું, તે દિવસોમાં એકવાર મુંબઈથી અણેક માણસો અંબાલાલભાઈને મળવા એમની ઓહિસે આવ્યા.

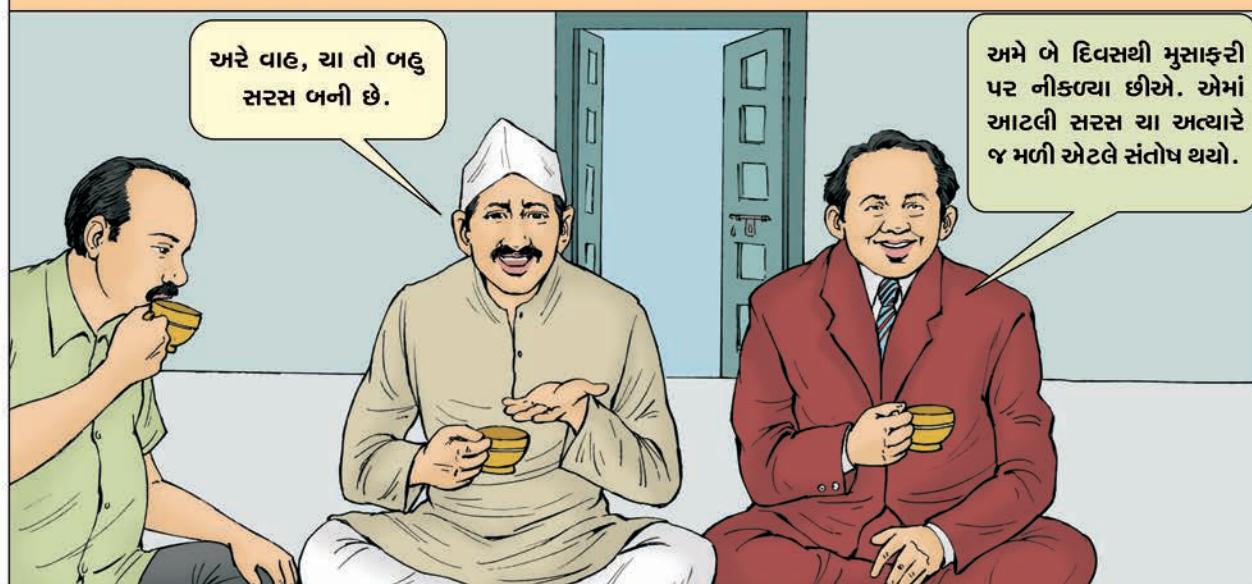

મહેતાજી, મુંબઈથી આપણે ત્યાં
મહેમાન પદ્ધાર્યા છે. એ ત્રણ જણા
માટે હું પીઉં છું એવી ચા બનાવી
લાવો.

અંબાલાલભાઈની ચા તો વધારે
ખાંડ નાખીને ફર્ટ કલાસ
બનાવું છું, પણ આજે તો હવે
ખાંડ થોડોક જ બર્ચી છે. એ જો
વાપરી નાખીશ તો એમને
બાપોરની ચા વખતે ખાંડ ઓછી
પડશે. તો હવે શું કરું? લાવને,
એના કરતાં આ બધાની ચા
ગોળ નાખીને જ બનાવી દંડિ!

મહેતાજી ત્રણ કપ ચા બનાવી લાવ્યા. દાદાએ તો પી લીધેલી એટલે એમની નહોતી બનાવી.

અરે વાહ, ચા તો બહુ
સરસ બની છે.

અમે બે દિવસથી મુસાફર્દી
પર નીકળ્યા છીએ. એમાં
આટલી સરસ ચા અત્યારે
જ મળી એટલે સંતોષ થયો.

પેલા બધા તો કામની વાત કરીને રવાના થઈ ગયા.

મહેતાજી, આજે તમે ચા બહુ સરસ બનાવી. બધાએ વખાણી.

અંબાલાલભાઈ, મેં તો અત્યારે ગોળ નાખીને ચા બનાવેલી.

ગોળ નાખીને? મેં તો મારે માટે બનાવો છો એવી ચા બનાવવાનું તમને કહેલું.

હા ભાઈ, પણ શું કરું? ખાંડ થોડી હતી, તે તમારી બપોરની ચા બનાવવા માટે રાખી મૂકવાનો મને વિચાર આવ્યો, તેથી અત્યારે ગોળ નાખીને ચા બનાવી.

અરે! ગોળવાળી ચા પીવડાવી તોય આ લોકોએ તો બદ્દુ વખાણી!

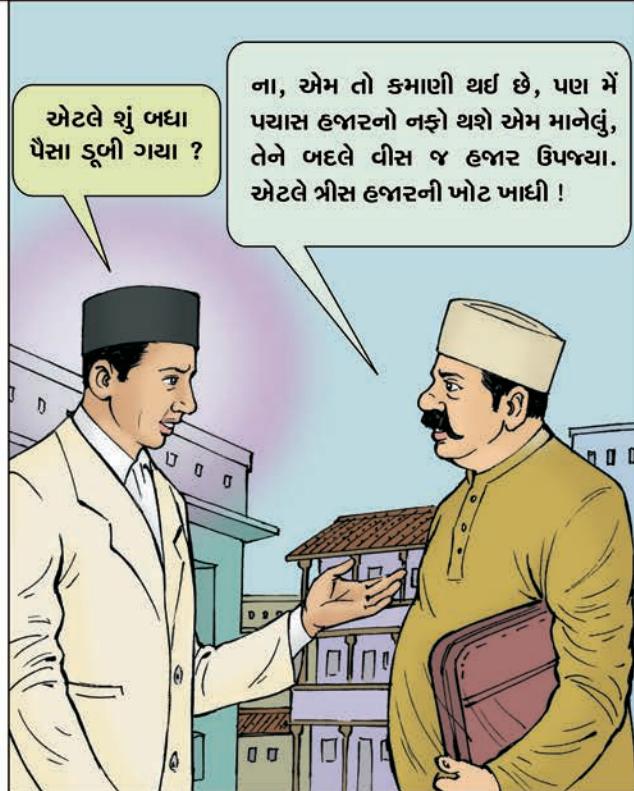
એ તો ગોળની વાત સાંભળીને તમે મુંગાઈ ગયા. બાકી દુનિયાને તો એવી ખબર પણ ના પડે!

અલ્યા, આ તો મુંબદ્યથી આવેલા મહેમાનો હતા!

મુંબદ્યના હોય કે ગમે ત્યાંના હોય! ગોળની કે ખાંડની એવી વધારે ગતાગમ લોકોને ના હોય!

આ તો વિચારવા જેવી વાત છે ! મિદ્ધાર બની ગયું પછી એમાં ગોળની મીઠાશ હતી કે ખાંડની, જો એવી દુનિયાના લોકોને ખબર પણ ના પડે ... તો તો પછી દુનિયામાં સાચી વાત જરૂરવાનું કામ કેટલું મુશ્કેલ ગણાય?

એકવાર એક ધંધાદારી મિત્રને મળવાનું થયું, તે બહુ ચિંતામાં દેખાતો હતો.

ઓતારી ! તારી જાતે જ અપેક્ષા બાંધી લે અને પછી
તેટલા ના મળે તેને ખોટ ગાણી લઈને દુઃખી થાય એ વળી
કઈ જાતની રીત ? અમે તો પહેલેથી જ દસ હજાર
ઉપજશે એમ માનીને ચાલીએ. પછી વીસ હજાર ઉપજે
ને, તો પણ દસ હજારનો તો નફો દેખાય ને! એટલે
આપણાને સુખ-સંતોષ જ રહ્યા કરે. જે આ રીતે પહેલેથી
જ ખોટ નક્કી કરે, તેના જેવો સુખિયો કોઈ નહીં !

સ્ટીમરને “ડૂબવું હોય તો
ડૂબજે” એવું કહેવાનો
શો મતલબ?

એ રીતે આપણે એવા કપરા સંયોગની મનથી તૈયારી કરી લઈએ છીએ. જો સ્ટીમર ડૂબે નહીં, તો આપણાને નકો જ છે ને! પરંતુ જો તે સાચેસાચ ડૂબી જાય, તો આપણે જાણીએ કે ભઈ, મેં કહેવું તેવું જ થયું. તેથી તેનો બહુ ધક્કો ના લાગે! જો સ્ટીમરને એવું કહી દઈએ કે “તને ફાવે ત્યારે ડૂબી જજે”, તો તો જોખમ કહેવાય, તરફોડ મારી કહેવાય. પણ “અમારી દર્શા નથી” એવું કહું એટલે આપણી સેફ સાઈડ થઈ ગઈ!

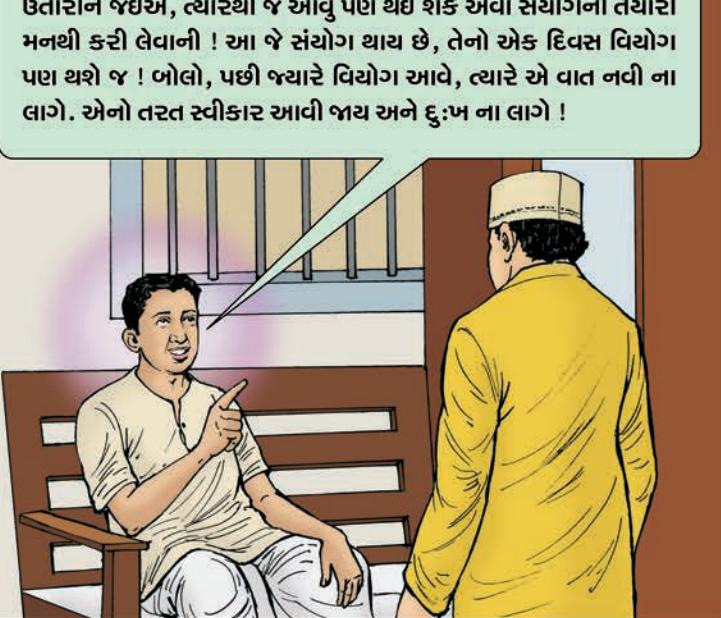
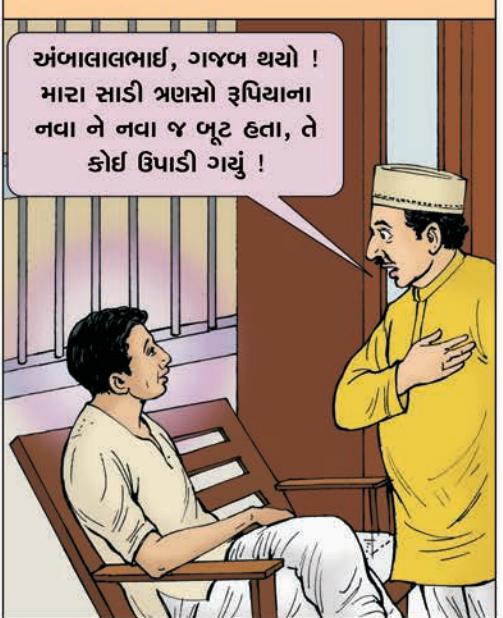
દંધો એટલે એમાં મોટું રિસ્ક ફેક્ટર સમાયેલ હોય જ. ધાર્યા કરતાં વધારે કમાળી લઈ આવે તો એ દંધો ખુશી કરાવે, પરંતુ જો મોટી ખોટ ગઈ તો? કેટલો મોટો ધક્કો લાગે! તેથી તેઓ દરેક દંધો શરૂ કરતા પહેલાં માનસિક રીતે બધા વિષમ સંયોગોનો વિયાર કરી લઈને તૈયારી કરી લેતા. આખરે તો મન થું માની લે છે, તેને આધારે સુખ-દુઃખ કે નકો-નુકસાન નક્કી થતાં હોય છે.

આવો એક પ્રસંગ અમદાવાદના બિલ માલિક શેર સાથે પણ થયો હતો....

તેઓ એકવાર હાંફળા-ફાંફળા થઈને
અંબાલાલભાઈ પાસે આવ્યા.

અંબાલાલભાઈ, ગજાન થયો!
મારા સાડી બ્રાણસો રૂપિયાના
નવા ને નવા જ બૂટ હતા, તે
કોઈ ઉપાડો ગયું!

આવી વાત પર હાય હાય ના કરાય ! જ્યારે આપણે બૂટ બહાર ઉતારીને જઈએ, ત્યારથી જ આંદું પણ થઈ શકે એવા સંયોગની તૈયારી મનથી કરી લેવાની ! આ જે સંયોગ થાય છે, તેનો એક દિવસ વિયોગ પણ થશે જ ! બોલો, પછી જ્યારે વિયોગ આવે, ત્યારે એ વાત નવી ના લાગે. એનો તરત સ્વીકાર આવી જાય અને દુઃખ ના લાગે !

અંબાલાલભાઈ દરેક સંયોગમાં આવા પ્રકારની માનસિક ગોઠવણી કરતા. તેથી તેઓ સુખિયા જ રહેતા.

અંબાલાલભાઈએ કોન્ટ્રાક્ટરના દંધા ઉપરાંત “બીટકો એન્જિનિયરીંગ કંપની” નામનું લોખંડનું કારખાનું પણ થોડા વર્ષ માટે ચલાવેલું. તે સમય દરમ્યાનની આ વાત છે.....

એક દિવસ અંબાલાલભાઈ એમના ભાગીદાર સાથે કારખાનાની કાર્યવાહીમાં વ્યસ્ત હતા, ત્યારે એમના ગામનો એક માણસ ત્યાં આવી પહોંચ્યો.

અંબાલાલકાકા, મારી પાસે થોડાં પતરાં છે, તે મને તમારા કારખાનામાં મૂક્યા દેશો ? મારાથી આજે એને ગામ લઈ જવાનું કોઈ સાધન - ગાડું કે કંઈ થઈ શક્યું નથી.

પતરાં ? ક્યાંથી લાવ્યો ?

કંદ્રોલમાંથી લાવ્યો છું.

સારું, તો મૂકી જાઓ. પણ પછી વહેલી તક ગાડું કરીને પાછા ઉપાડી જાઓ.

તે જમાનામાં પતરાંની લે-વેચ કરવા માટે સરકારી નિયમોને અનુસરીને ચાલવાનું રહેલું. સરકારનો કંદ્રોલ હોવાથી પરમીટ બતાવ્યા સિવાય પતરાંની લે-વેચ થઈ શકતી નહીં.

પેલા માણસે તો અંબાલાલભાઈના કારખાનામાં એક પેટીમાં છથી આચ પતરાં ભર્યા હોય, એવી છ પેટીઓ મૂકી. અંબાલાલભાઈએ ભાગીદારને પણ જણાવી દીધું ક જિયારો છો ને મૂકી જતો, એમાં આપણાને શું નુકસાન છે ?

પછી તો ૧૦-૧૨ મહિના સુધી પેલો માણસ એ પેટીઓ લેવા જ આવ્યો નહીં ! કારખાનામાં પેટીઓ તો પડી જ રહેલી. એવામાં એક દિવસ સરકારના માણસો કારખાના પર તપાસ કરવા આવ્યા.

આ પેટીઓમાં તો પતરાં છે.
તમે પતરાં ક્યાંથી લાવ્યા ?
પરમીટ છે તમારી પાસે ?

આ તો બહારગામવાળા એક
ભાઈ મૂકી ગયા છે અહીં.
અમારા પતરાં નથી.

આ તો કન્દ્રોળની આઈટમ ગણાય.
પરમીટ વગાર રખાય જ નહીં. અમે
એ માલ જાતીમાં લઈએ છીએ.

હજુ તો સરકારી માણસો આવી ગયા તેને થોડા જ દિવસ થયા હશે, ત્યાં પેલો પતરાં મૂકી જનાર માણસ કારખાને આવી પહોંચ્યો.

અંબાલાલકાકા, આજે અમે ગાડું
લઈને આવ્યા છીએ. પેલી પતરાંની
પેટીઓ આજે ઉપાડી જઈશું.

સરકારના માણસો હમણાં
જ થોડા દિવસ પહેલાં
અહીં આવેલા. તેમણે આ
માલ જાતીમાં લીધો છે.
પરમીટ વગાર આ માલ
છોડાવી શકાય નહીં.

કાકા, અમે બસ હમણાં જ પરમીટ ત્યાં દેખાડીને જ આવ્યા છીએ, આ ગાડું લઈને.

એમ? તો તમે તમારો માલ લઈ જાઓ.

ભાગ્યે જ થોડા દિવસ વીત્યા હશે, ત્યાં ફરી પાછા પેલા સરકારી માણસો કારખાના પર આવ્યા.

એટલે ભાગીદારની દેખરેખ નીચે પેલા માણસે તો બધી પેટીઓ ગાડામાં મૂકાવી અને ત્યાંથી રવાના થઈ ગયો.

અહીં પેલાં
પતરાં ભરેલી
પેટીઓ હતી તે
ક્યાં ગઈ?

મે કહેલું ને તમને કે એ પેટીઓ
અમારી નથી! જેની હતી તે
માણસ આવીને લઈ ગઈ છે.

તમને તો ખબર હતી કે માલ
જરૂરીમાં લીધેલો હતો. નક્કી તમે
જ એ માલ વેરી ખાદ્યો.

અંબાલાલભાઈએ સરકારી માણસોને પોતાના ગામના
માણસનું નામ-ઠામ, ડેકાયણું બધું આપ્યું. સરકારી માણસોએ
તરત ભાડરણ ગામમાં તપાસ કરાવી. મામલતદારે એ
માણસને શોધી કાઢયો અને કડકાઈથી દબડાવ્યો.

કેમ અલ્યા? સરકારને હાથતાળી આપી જવાની ઉસ્તાદી
કરે છે? પરમીટ બતાવ્યા વગર સરકારની માલિકીના
પતરાંની હેરાફેરી કરે છે? સરકારી નિયમોનો બંગ થયો
કહેવાય એનું કંઈ ભાન છે?

અરે સાહેબ, તમે શાની વાત કરો છો ? પતરાં કેવાં ને વાત કેવી ? હું તો કંઈ જાણતો જ નથી. મેં કોઈ પતરાંની હેરાફેરી કરી જ નથી ! મારા પર જૂદું આજ ચટાવેલું છે. તમે મારા ઘરની અંદર તલાશી લઈ શકો છો.

પેલા માણસને ત્યાં પતરાં સંબંધી કોઈ નિશાની પકડાઈ નહીં, તેથી એ તો આરામથી નિર્દોષ છૂટી ગયો. સરકારી માણસો પાછાં અંભાલાલભાઈના કારખાના પર આવ્યા.

તમે જણાવેલું ને, તે માણસ તો નિર્દોષ સાભિત થયો છે. તમારા કારખાનામાંથી સરકારી જપ્તીનો માલ ગાયબ થયો છે, તેથી તમે કાળાબજારમાં એ પતરાં વેચી ખાદ્ય છે એવો ગુનો તમારા નામ પર દાખલ થયો છે અને તમારા નામનું વોર્ટન નીકળવું છે.

તે સાંજે સાડા પાંચ વાગે અંભાલાલભાઈ એમના ઘરના અંદરના ઓરડામાં બેઠાં હતા, ત્યારે પોલીસવાળો વોર્ટન બતાવીને એમને કચેરી પર લઈ ગયો. કચેરી પર જે ફોજદાર બેઠેલો, તે શ્રીસેક વર્ષની ઉમરનો એક રૂપાળો ચુવાન હતો, અહુમદભિયાં એનું નામ. પટેલને જોતાં વેંત જ એની તીક્ષણ નજરે આખી પરિસ્થિતિ માપી લીધી.

અંભાલાલભાઈએ પોતે કઈ રીતે ફુસાયા હતા તેની બધી વિગતો ફોજદાર સાહેબને કહી સંભળાવી.

ઓહો. આવી વાત છે ? તમે થોડો વખત બેસો, હું નમાજ પટીને આવું છું.

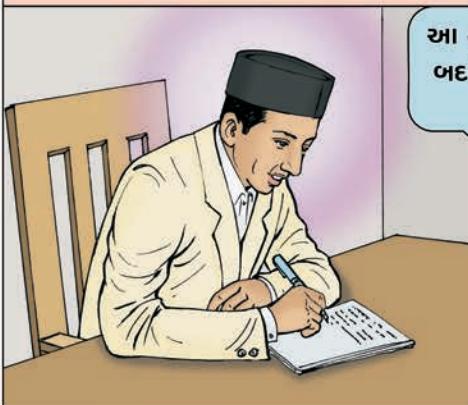
તમે કહો તેમ કરીએ, સાહેબ !
આ કેસમાંથી છૂટી શકાય એવો
કોઈ રસ્તો છે ?

હા, તમે આ કેસ પાછો ખેંચાવડાવો.
સીટી મામલતદારને ખબર આપો કે
તેઓ ફોજદાર પાસેથી આ નિવાસી
મિલકત મંગાવી લે, એ જો અમારી પાસે
નિવાસી મિલકત મંગાવી લે, તો પછી
આ કેસ એની પાસે જાય અને તમારા
ફોજદારી ગુના ઊડી જાય બધા !

ફોજદારે અંબાલાલભાઈ પાસે ફોજદારી કેસ
પાછો ખેંચી લેવા માટેની અરજી લખાવડાવી.

પછી ફોજદારે અંબાલાલભાઈ માટે ચા મંગાવી. અંબાલાલભાઈએ બહુ કહું પણ
એમને પૈસા આપવા ના દીધા.

આ તો મારું કામ હતું એને
બદલે ઊલટા તમે મને ચા
પીવડાવો છો !

એ તો તમે ઓલિયા* પુરુષ છો, એટલે
મારે તમને ચા પીવડાવવાની. પણ
હવેથી આવું ના કરશો ! આ જે
તમારા પર આરોપ આવ્યો છે, તે
તમારી આખર લે એવો છે ! તે મારી
જગ્યાએ કોઈ બીજો ફોજદાર હોત,
તો તરત જ તમને જેલમાં ઘાલી દે ને !
કશું સાંભળવા રહેત નથી.

તેથી જ હજુ પણ મને અચરજ
થાય છે કે હું ચોર નથી એવું તમે
શી રીતે પારખી ગયા !

એ જ તો અમે ગંધથી પારખી લઈએને ! જેમ ઉંડરની
બિલાડીને ગંધ આવે તેમ ! કેટલાક લોકો ચાદિઅહીન
વ્યક્તિને તેની આંખો જોઈને પારખી શકે છે ને ? તમે ચોરી
કરી નથી અને શાહુકાર માણસ છો એવું મને પણ તમારી
આંખોમાં નિર્દોષતા દેખાઈ !

તેણો ઘરે આવ્યા ત્યારે અંબુભાઈ પાઠક નામના એક ઓળખીતા વ્યક્તિ એમની વાટ જોતા એમના ઘરે બેઠા હતા. એમણે કંસ્ટ્રક્શનની લાઈનમાં ડિપ્લોમાનો અભ્યાસ કરેલો અને અંબાલાલભાઈ પાસે અનુભવ લેવા, શીખવા માટે અવારનવાર એમને ત્યાં આવતા.

કાકા, આ અંબાલાલભાઈનો કેસ તમારે ઉકેલી આપવાનો છે. ધર્મિક પુરુષને માથે ધાડ પડી છે !

સીટી મામલતદારે અંબાલાલભાઈ પાસે અહુમદભિયાંએ જે લખાણ કરાવ્યું હતું તે બધું જોયું અને કેસની વિગતો સાંભળી.

સાહેબ, જે કંઈ હજાર-બારસો રૂપિયા ભરવાના હશે તે હું ભરી દઈશ, પણ કંઈ રસ્તો કાઢો.

અરે, આ કેસને માટે ચાર આનાયે લેવાના નથી.

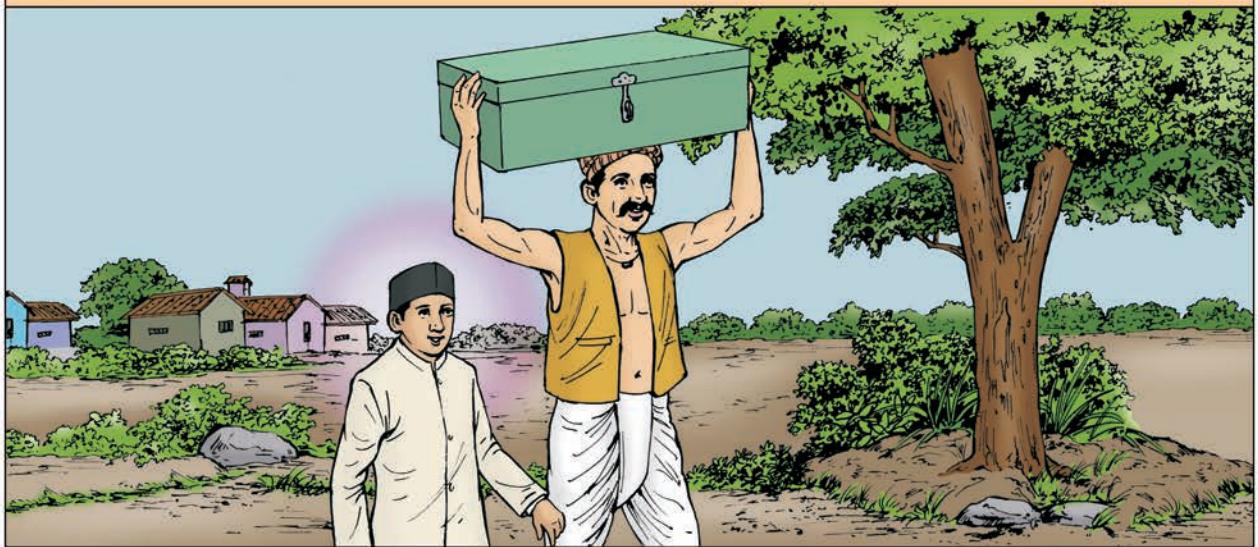
એમણે તે જ દિવસે આખો કેસ કાઢી નાખ્યો અને અંબાલાલભાઈને ફસામણમાંથી મુક્ત કરી દીધા.

મારી દાનાત કંઈ ખોરી નહોતી, પણ પેલા માણસને અમારા કારખાનામાં માલ મૂકવા દીધો તેમાં પણ મારા અહુંકારને બીજાનું બલું કરી સારા દેખાવાની આદત મૂળમાં હતી. તેથી આવું પરિણામ ભોગવવાનું આવ્યું.

કોઈપણ ભોગવટાના પ્રસંગમાં મૂળમાં પોતાનો કયો દોષ જવાબદાર છે, તેને ખોતરીને શોધી કાઢી અને તેમાંથી છૂટવાનો જ એમનો પ્રયાસ હતો.

અંબાલાલભાઈને નાનપણથી સામાન ઊંચકવાની ટેવ નહોતી. એમને એમનો સામાન ઊંચકી આપનારું કોઈ ને કોઈ મળી જ આવતું. નાના ૧૦ વર્ષના હતા, ત્યારે પણ એમણે જાતે સામાન ઊંચકવાનો આવ્યો ન હતો. જે તેડવા આવ્યા હોય, તેમનો નોકર એમના હાથમાંથી સામાન લઈ લેતો. એમનો એટલો વટ રહેતો કે એમને સામાન કયારેય હાથમાં ગ્રાલવાનો સમય આવ્યો જ નહોતો.

અંબાલાલભાઈને વસ્તુઓ વસાવવા માટે કોઈ આગ્રહ કે આસક્તિ નહોતા. ખરેખર જરૂરી એવી ઓછામાં ઓછી વસ્તુઓ જ પાસે રાખવાની આદત. પણ શહેરના રહેવાવાળા નાગરિકો પાસેથી શીખયા કે બહારગામ જતી-આવતી વખતે બિસ્તરારો લઈ લેવાનો. આ લોકોનું જોઈને બિસ્તરાની ટેવ પડેલી. બિસ્તરાથી એમનો જબરો રોક પડતો.

એક વખતે વડોદરા જતાં એમણે બિસ્તરામાં સૂવા-પાથરવાના સામાન સાથે થોડી કાચી હાફ્કુસ કેરી પણ ભરેલી. તેથી બિસ્તરો સારો એવો ભારે થઈ ગયેલો. વડોદરા સ્ટેશન ઉિતરીને...

બિસ્તરો ભારે, તે મજૂર એકલાથી પોતાના માથા પર ચટતો નહોતો. તેથી અંબાલાલભાઈએ એને માથે ચટાવી આપ્યો.

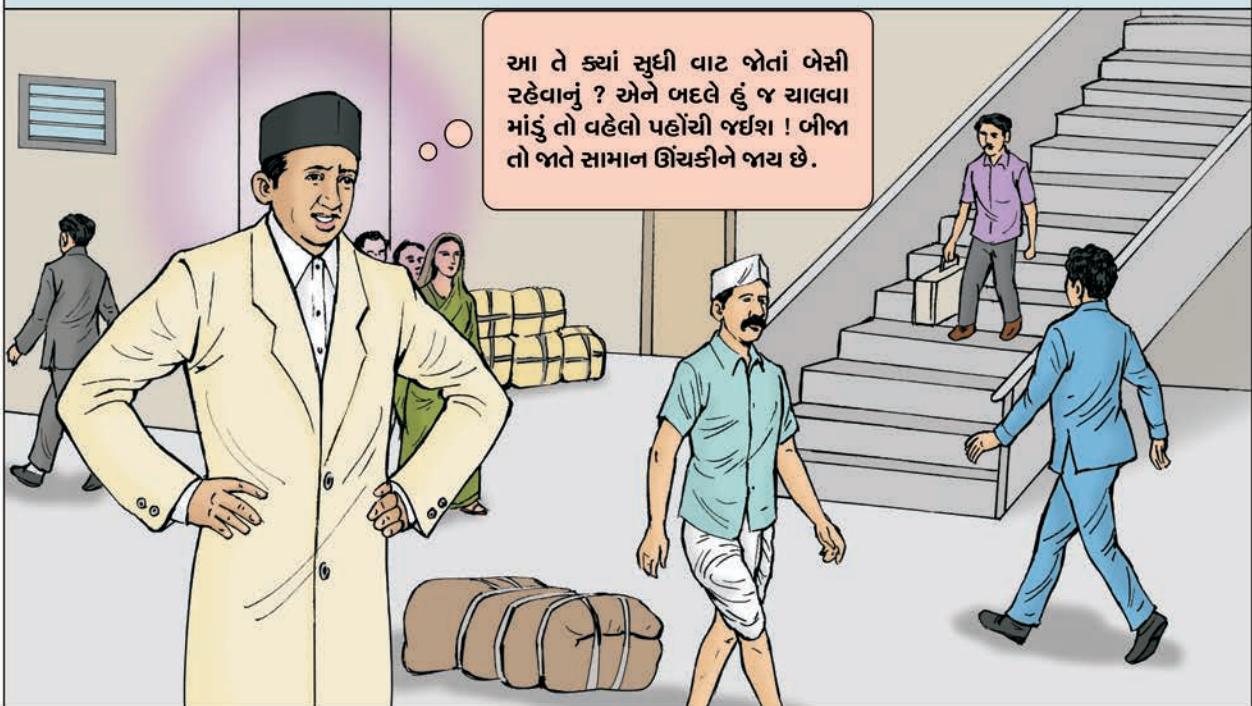
પ્લેટફોર્મ ઓળંગીને સ્ટેશનની બહાર આવ્યા.

ભાઈ, હવે આ બિસ્તરો ઉિતરીને અહીં મુકી દે. મારે ઘોડાગાડીમાં જવાનું છે, તેને આટલે જ ઊભી રાખીશું.

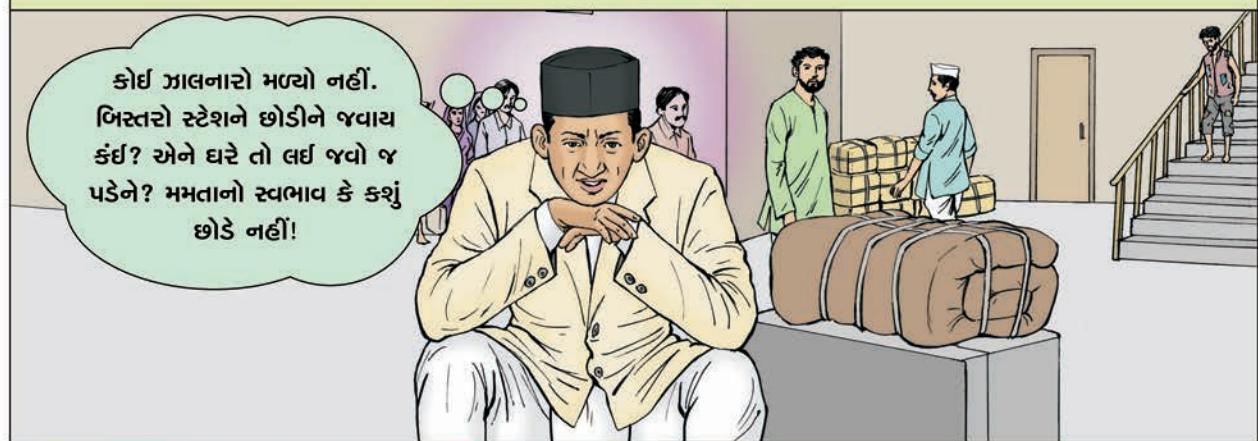

અંબાલાલભાઈએ તો મજૂરને પૈસા ચૂકવ્યા અને રવાના કર્યો. થોડીવાર વાટ જોઈ પણ ઘોડાગાડી એમને લેવા માટે આવી નહીં. તેથી તેઓ ઊંચાનીયા થવા માંડયા.

પણ પેલો બિસ્તરો એવો ભારે હતો તે શું થાય ? એને માટે એમણે અડધો કલાક વાટ જોવી પડેલી. એટલો બધો સમય નકામો વેદ્ધાઈ ગયો હોવાથી તેમની અકળામણ ખૂલ વધી ગઈ.

એને કારણે તો હું મારી સ્વતંત્રતા ખોઈ બેઠો! આજથી હવે નકડી કરી લઉં છું કે આપણાથી ઊંચકાય એટલો સામાન ગાડીમાં જોડે રાખવો. આ લોકોની જોડે હું કયાં આ હટિકાઈમાં પડ્યો?

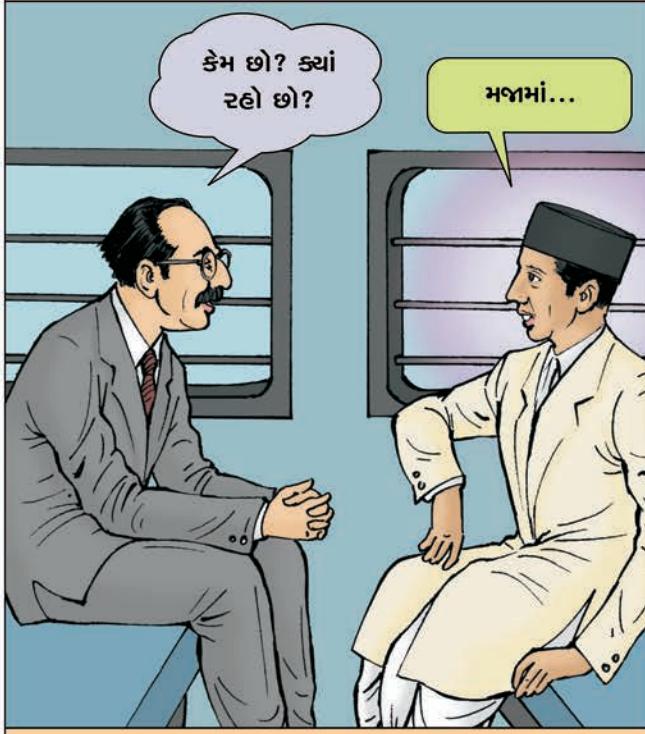

ત્યાર પછી ટ્રેનમાં સૂટું હોય તો માત્ર એક ચાદર પાથરવાની ને પાતળું ઓશીકું રાખવાનું. જેટલી વસ્તુ બેગમાં સમાઈ જાય એટલી લઈ જતા.

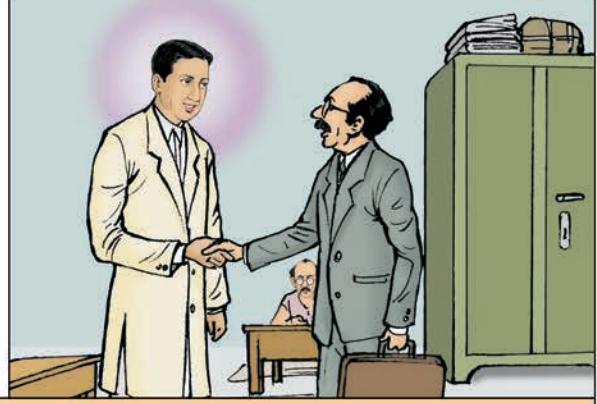

આમ જેટલી જેટલી સમજા પડે ને કે તરત પોતાની વાત છોડી દેતા. માર પડે ત્યાં તરત છોડી દે અને ફરી ખૂલ ના થાય એવો સજજુ બોધાપાદ લેતા.

અંબાલાલભાઈ સાદગીભર્યું જીવન જીવતા. એમના ભાગીદારે એમને સેકન્ડ કલાસ-અપર કલાસમાં જ મુસાફરી કરવાની સલાહ આપી. એટલે ૧૯૪૨ની સાતથી એમણે અપર કલાસમાં મુસાફરી કરવાનું ચાલુ તો કર્યું, પણ એમને વાત રૂચતી નહોતી. અપર કલાસમાં ગણ્યાંગાંધ્યા મુસાફરી કરતા હોય અને તે પણ પાછા એટિકેટવાળા હોય. અંબાલાલભાઈને એવાં લોકો સાથે મેળ ના પડે, કારણ એ લોકો ખૂબ જ ખટપટિયા લાગતા.

પેલા મુસાફરે તો વધારે પ્રશ્નો પૂછીને એમનું રહેવાનું એફ્રેસ બરોબર જાણી લીધું. એ એક દિવસ મુંબઈમાં એમને ત્યાં મળવા માટે પણ પહોંચી ગયા ! એ પોતાનું કામ કટાવી લેવાની પેરવીમાં હતો. એવા લોકો જ્યારે પ્રશ્નો કરે કે કયાં રહે છે ને શું કરે છે, ત્યારે અંબાલાલભાઈ તો તેના સાચા જવાબો આપી દેતા. જૂદું બોલતા તેઓને આવડતું જ નહોતું ! તેથી ઘણા લોકો તેમનો ફાયદો ઉઠાવતા ફરતા.

એટલે એવા લોકોની ઉપાધિથી બચવા એમણે થર્ડ કલાસમાં જ મુસાફરી કરવાનું પસંદ કર્યું. થર્ડ કલાસમાં ભીડ તો જબરી હોય. સીટ પર બેસવાની જગ્યા જ ના હોય ! અંબાલાલભાઈ મુસાફરી માટે એક જ બેગ, જે સાઇગ્રમાં મોટી, ઊંચકવામાં સહેલી અને મજબૂત પ્રકારની રાખતા. જેવા થર્ડ કલાસમાં અંદર પેસે કે તરત જ જયાં ખાલી જગ્યા દેખાય ત્યાં બેગ ઊભી મૂકી દેતા અને તેની ઉપર બેસાય એવી રીતે બેસી જતા !

ઘણીવાર તો થર્ડ કલાસનો ડબ્બો એટલો ખીચોખીચ ભરેલો હોય કે બેગ મૂકવાની પણ જગ્યા ના હોય !

છોકરાંઓએ થોડા થોડા ખસીને બેસવાની જગ્યા કરી આપી.

અમારા વખતમાં આવી ભીડ નહોતી. આખા ડબ્બામાં માંડ બે-ગ્રાણ જણા હોઈએ અને રાત્રે બીક ના લાગે એટલે સાથે સૂર્ય જઈએ.

આ લોકોને માટે ભીડની વ્યાખ્યા કેટલી જુદી છે! ભીડને જ ઓળખતા નથી આ લોકો ! સ્વભાવથી જ અનદ્યારી થઈ ગયા છે, એટલે ઈંગ્રી લાઈફ કેવી હોય તે જ સમજતા નથી !

આવી એક ટ્રેનની મુસાફરી વખતે બેસીને મુંબઈથી વડોદરા જતી દરેક વ્યક્તિને મનમાં એમ જ વર્તે કે ‘હું વડોદરા જાઉં છું.’

આપ ક્યાં જાઓ છો?

આ ટિકિટ વડોદરાની છે
અને હું તો પેપર વાંચ્યું છું.

આ શું બોલ્યા? જો તમે ‘હું
વડોદરા જાઉં છું.’ બોલો એ
વ્યવહાર ના કહેવાય?

જુઓને, હું ક્યાં જાઉં છું?
ગાડી જ જાય છે ને? અને
તમે જુઓ છો ને હું તો
આરામથી પેપર વાંચ્યું છું ને!

એ બરાબર છે.

આ આપણે આવું બોલીએ
એટલે એની સાઇકોલોજિકલ
ઇફેક્ટ પડે ને? એટલે
આપણી ફેશનેસ જતી રહે
અને થાકી જવાય. માટે હું તો
કહી દઉં કે ભાઈ, આ ટિકિટ
વડોદરાની છે.

આમ આવી જગૃતિ એમને સદા વર્તતી હતી. તેથી એમને કચારેય પણ મુસાફરીનો થાક નહોંતો લાગતો અને કાયમ ફેશ રહેતા
અને તેથી જ પોતાના તે વનતના મુક્તિના કાળનો આનંદ માણી શકતા.

અંબાલાલભાઈના મામાના દીકરાને પૈસાની જરૂરિયાત હોય, ત્યારે અંબાલાલભાઈના ગજવામાંથી એટલી રકમ કાઢી લેવાની ટેવ પડી ગયેલી. ક્ષમિય કુદુરુંબમાં ઉછેલો હોવાથી કોઈની પાસે હાથ ધરવો અને મરંબું એ બે એને સમાન લાગતું.

એક દિવસ.....

ભાઈ, તમે જાણો છો કે ઘણીવાર
પૈસાની જરૂરિયાત હોય, ત્યારે મેં તમારા
ગજવામાંથી પૈસા કાઢી લીધા છે?

હું બધુંચું જાણુંને! કે આ
કોણે કાઢી લીધા હશે!

પણ ભાઈ, તમે મને એ માટે કયારેય કશું કહું નથી.
તમે ચિંડાયા પણ નથી કે મોટે ટકોર પણ કર્યી નથી!
એટલે હું તો એમ જ સમજું કે તમને ખબર નથી
પડતી.

પૈસા ઓછા થાય એટલે ખબર તો પડે જ ને! બધુંચું
જાણું, પણ કહેવાનું નહીં તમને કર્યું! હુંચ સમજું
ને કે આ માંગવાનું આપણા લોહીમાં નથી ને!
તમારે જરૂર હોય તો પછી તમે કયાં જાઓ?

મારાથી પણ કયારેય કોઈની પાસે માંગાય
નહીં. અરે, મેં મારા જ પૈસા કોઈને આપ્યા
હોય, છતાં હું પાછા માંગી શક્યો નથી. મને
મનમાં એમ જ થાય કે હું માંગું અને એમની
પાસે એ રકમ ના હોય તો એમને કેટલું
દુઃખ લાગે? તેથી તમને પણ માંગવાની
કેટલો સંકોચ થતો હશે, તે હું સમજું.

મહિને-બે મહિને એક વાર મારે પૈસાની
જરૂર પડે ત્યારે તમારા કોટના ગજવામાં
હાથ ધાલીને કાઢી લેતો હતો.

એ તો ગજવામાં બસો-અણાસોની રકમ હોય છતાં એમાંથી પાંચ-પચ્ચીસ જ ઓછા થયેલા હોય, એટલે ના સમજું કે આ તમે કિનેમા જોવા માટે લીધા હશે? કોઈ ચોરી કરનારો હોય, તે આટલી ઓછી રકમ શા માટે લે? બધા જ પૈસા તફડાવી ના લે?

ભાઈ, તમે કયારેય ગુર્સો નથી કર્યો ને ઘાંટોય
નથી પાડ્યો! મને તો ખબર પણ પડવા દીધી નથી
કે તમે મારી વાત જાણો છો! સાચે જ, તમે તો
ભગવાન જેવા છો!

જરૂર પૂરતા જ કાઢી લીધા એટલે એને
હું ચોરી નથી કહેતો. ઊલટાનું તને
પૂછીને મૂઝયું તો મને દુઃખ દીધાનો
ગુનો લાગુ પડે!

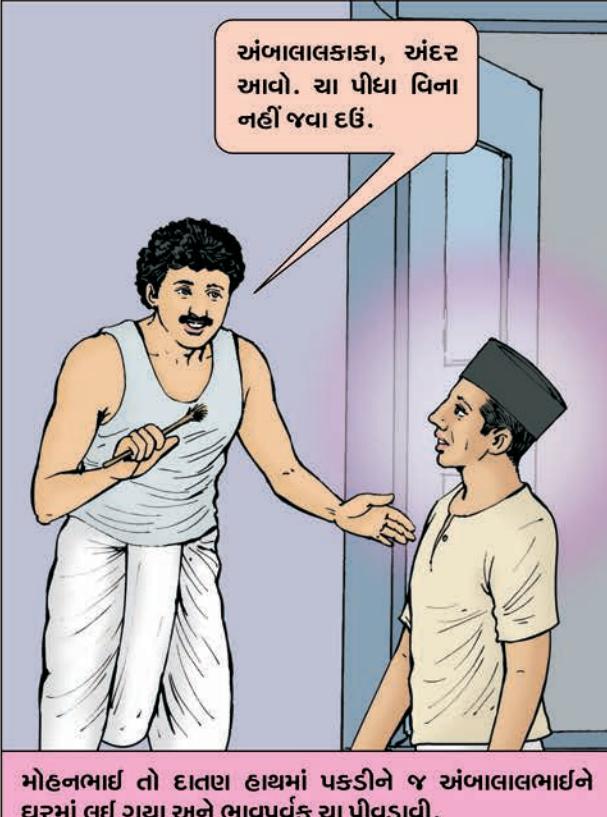
ગજબની દસ્તિ છે
તમારી તો!

એમાં તારી આબર રહે અને
મારીય આબર રહે!

અંબાલાલભાઈના સંપર્કમાં આવવાથી લોકોમાં પરિવર્તન આવતું. જેમણે એમના વર્તનને સવળી રીતે જોઈને પોતાની સમજ
સુધારી તેઓનું તો હૃદય પરિવર્તન થઈ ગયું અને સજ્જન બની ગયા!

અંબાલાલભાઈની પડોશમાં એક શ્રીમંત વણિક મોહનભાઈ શેઠ કરીને હતા. અંબાલાલભાઈ જેવો લાંબો કોટ પહેરનારા અને દેખાવઢા પણ ખરા. આમ ખૂબ જ સરળ સ્વભાવના અને અંબાલાલભાઈ માટે હૃદયથી ખૂબ જ ભાવ રાખનારા. એકવાર મોહનભાઈ સવારમાં ઊઠીને દાતણ કરતા હતા, તે વખતે અંબાલાલભાઈ એમના ઘર પાસેથી નીકળ્યા.

મોહનભાઈના પિતા અને કાકા સાથે અંબાલાલભાઈને ભાઈબંદી હતી, સાથે બેસવા-ઊઠવાનો સંબંધ. તેઓ અંબાલાલભાઈને માનનભેર બોલાવતા. અંબાલાલભાઈ તો હૃદયના ભાવ જોઈને વ્યક્તિગતી કિંમત આંકતા. એમની નજરમાં મોહનભાઈ એક ખૂબ જ ભલા અને ભાવવાળા વ્યક્તિ હતા. પરંતુ મોહનભાઈના પિતા, કાકા અને ઘરનાં બધા જ લોકો એમને 'ગાંડો' કહેતાં!

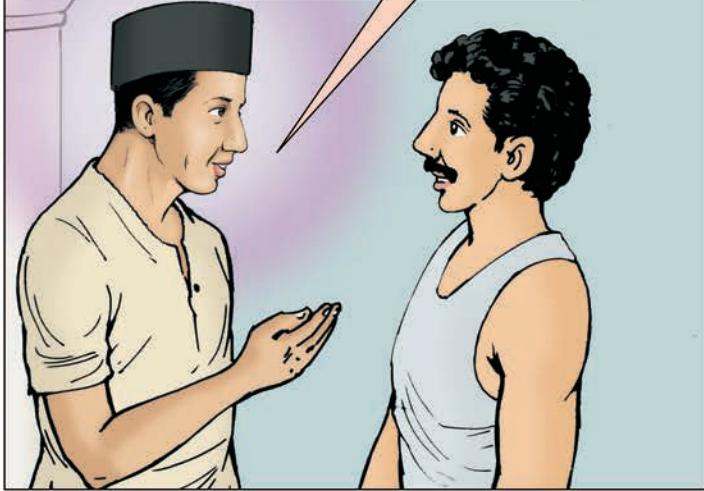

મોહનભાઈ તો દાતણ હૃથ્યમાં પકડીને જ અંબાલાલભાઈને ઘરમાં લઈ ગયા અને ભાવપૂર્વક ચા પીવડાવી.

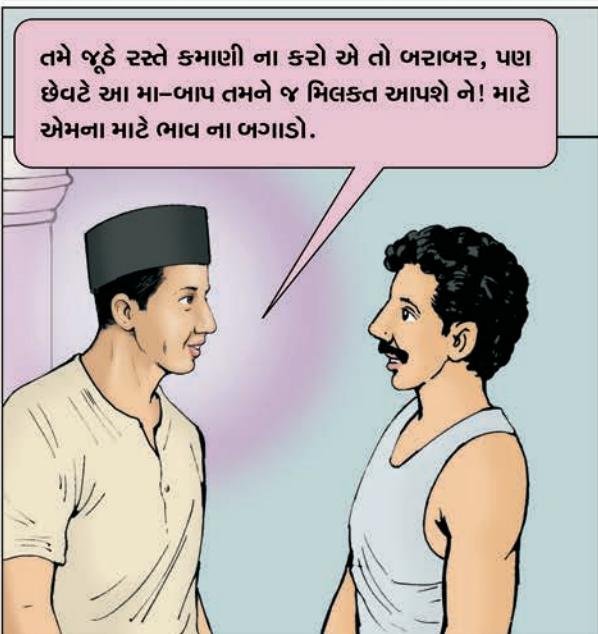
જુઓને, કેટલા વખતથી આ મોહનને મેં એક દુકાન કરી આપી છે. એને કહું છું કે ભર્ય, તું ગમે તે રીતે મને રોજના દસ રિપિયા કમાઈ લાવ. એટલું પણ એ લાવતો નથી. કોણ જાણે કયાંથી આવો ગાંડો પાક્યો છે અમારે ત્યાં?

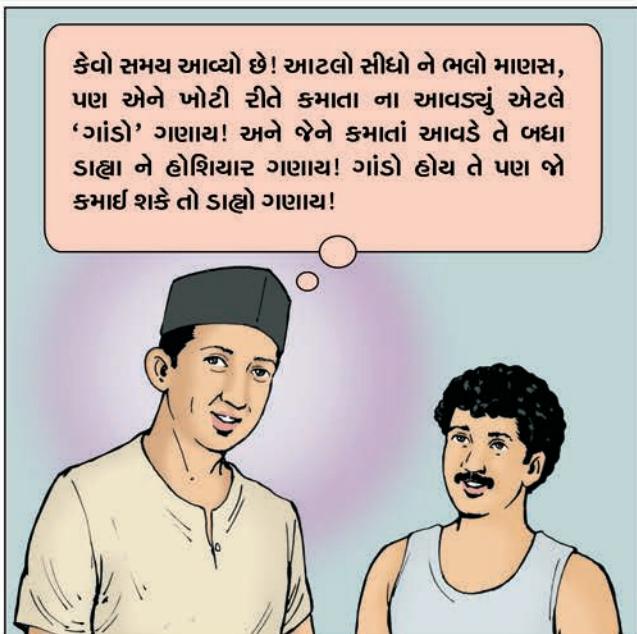
કેમ મોહનબાઈ, ફાધરનું તો માન રાખવું જોઈએ ને? તમારા નામની કેમ બૂમ પાડવી પડે છે? તમે કેમ કશું કમાતા નથી?

મારા બાપા મને કહે છે કે તું ગમે તે રીતે દસ રિપિયા કમાઈ લાવ. વધતું-ઓછું તોળી આપીને, ખોટી રીતે વધારે કિંમત લઈને પણ કમાણી કરી લાવ! પણ મારે એવી જૂઠી રીતે કમાણી નથી કરવી. મારા બાપા પાસે તો પુષ્ટ મિલકત છે. લાખોની કમાણી થઈ છે. પછી શા સારુ એવી હાયવોય કરવી ને જૂઠાણું કરવું?

કેવો સમય આવ્યો છે! આટલો સીધો ને ભલો માણસ, પણ એને ખોટી રીતે કમાતા ના આવકચું એટલે ‘ગાંડો’ ગણાય! અને જેને કમાતાં આવકે તે બધા ડાહ્યા ને હોશિયાર ગણાય! ગાંડો હોય તે પણ જે કમાઈ શકે તો ડાહ્યો ગણાય!

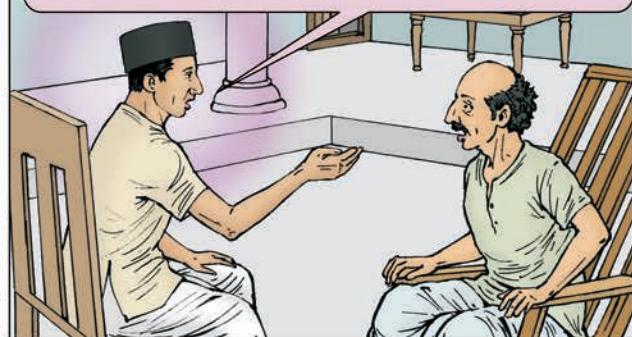

એ તો એવું છે ને કાકા, આ મરતી વખતે સાથે નથી લઈ જવાતું એ સારું છે. જો લઈ જવાતા હોતને, તો મારા બાપા તો પણ્ય લાખનું દેવું મારા માથે મૂકીને જાત. હજાર-હજારની નોટ ભેગી કરીને લઈ જાત.

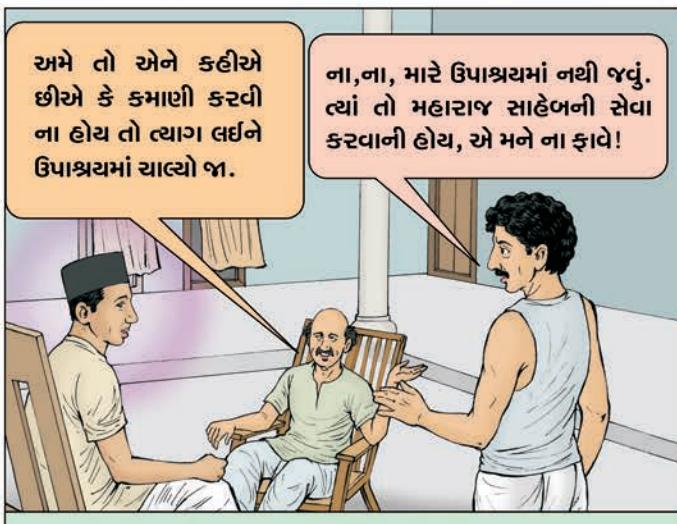
પછી અંબાલાલભાઈએ મોહનભાઈના પિતા સાથે વાત કરી.

આટલો સીધો ને ભલો માણસ, તેને તમે 'ગાંડો' કહો છો તે શરમ નથી આવતી? ઘરના જ માણસ એને 'ગાંડો' કહે તે કેમ ચાલે? જો જો, ફરી એવું બોલતા! એ તો ગયા ભવનો સાધુ છે. તમારે ઘરે સંત પુરુષ પદારેલા છે.

અમે તો એને કહીએ છીએ કે કમાણી કરવી ના હોય તો ત્યાગ લઈને ઉપાશ્રયમાં ચાલ્યો જા.

ના, ના, મારે ઉપાશ્રયમાં નથી જવું. ત્યાં તો મહારાજ સાહેબની સેવા કરવાની હોય, એ મને ના ફાયે!

ત્યાર પછી એમના પિતા ઘરમાં એને વિશે વાંકું બોલતા બંધ થઈ ગયા.

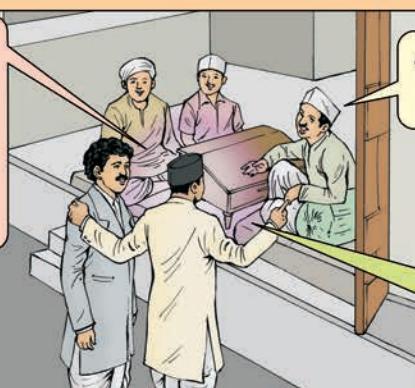
અંબાલાલકાકા, અત્યાર સુધી તો તમે મને ઘરમાં મળતું અપમાન જોયું, પણ મારે તમને બહાર અપમાન મળે છે એ જગ્યાઓ પણ દેખાડવી છે.

ઓહોહો! આ તો ગજબનો પુરુષ કહેવાય! કેટલી જદી નિખાલસતા!

મોહનભાઈ અંબાલાલભાઈને એક દુકાન પર લઈ ગયા. ત્યાં જે શોઢ હતા અને બીજા બે-અણા જણા હતા, તે બધા વાત-વાતમાં ટીખળ કરનારા. એમણે મોહનભાઈની સરળતા માપી લીધેલી હતી. અંબાલાલભાઈના દેખતાં જ તેઓ એમની મશકરી કરવા લાગ્યા...

આવું બોલવાનું શોભે છે તમને ? કોણી મશકરી કરો છો ? આ કોણ છે, એનો કઈ ખ્યાલ છે તમને ?

હા, અમે ઓળખીને જ બોલીએ છીએ!

આ માણસની સરળતાનો લાભ ઊઠાવો છો તમે? આવું અપમાનભર્યું બોલાતું હોશે કાંઈ? ખબર છે આ કોણ છે? અત્યારે વાણિક વેશે આવેલો છે, પણ ગયા અવતારનો સંત પુરુષ છે આ તો! તમને ભાન નથી કે એવું કરવાથી તમારું પોતાનું કેટલું નુકસાન થઈ રહ્યું છે! હવે પછી એની સાથે આવી મશકરીઓ બંધ કરી દેજો!

તો હવે અમે એને
શું કહીએ ?

હવે પછી એને શેરદ
કહીને બોલાવજો -
મોહનભાઈ શેરદ,
સમજ્યા ?

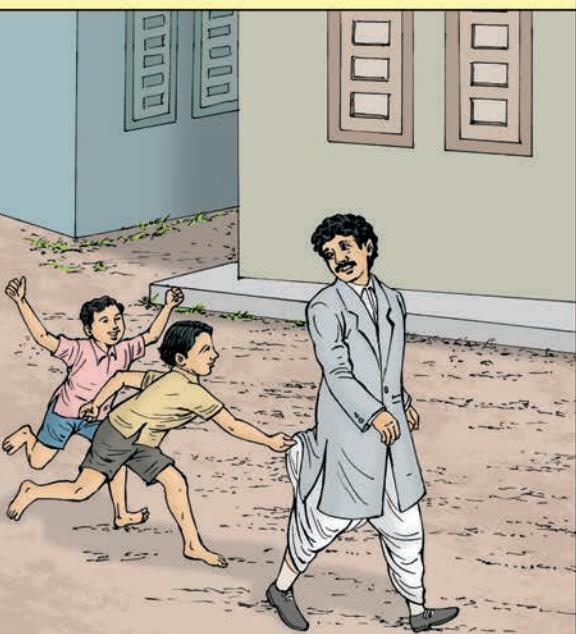
એ જ રીતે બીજુ એક દુકાન પર દરજુ હતો, તે પણ મોહનભાઈ શેરને અપમાનિત કરીને હેરાન કરતો હતો. એને પણ ટેડકાવીને અંબાલાલભાઈએ મશકરીઓ કરવાનું બંધ કરાવ્યું અને “મોહનભાઈ શેરદ” કહીને બોલાવવાનું ચાલુ કરાવ્યું.

તે દહાડે અંબાલાલભાઈએ ટેડકાવ્યા, પછી એ પ્રણોય જણા મોહનભાઈ શેરની મશકરી કરતા બંધ થઈ ગયા. એમને એ દાઢિથી જોવાનુંયે બંધ થઈ ગાયું.

વળી નાના નાના છોકરાંઓ પણ મોહનભાઈને ખૂબ હેરાન કરતા ને મશકરીઓ કરતા! એ બાહાર નીકળે ત્યારે પાછળથી આવીને છોકરાં એમના ધોતિયાની કાછડી કાઢી નાખે! મોહનભાઈ ચિડાઈ જાય એટલે એ છોકરાંઓને મરતી કરવાનું ઓર તાન ચટે અને પછી તાળીઓ પાડીને હસે !

અરે મોહનભાઈ, વગર કામના ચિડાયા કરો છો! તમે ચિડાઈ જાઓ છો એટલે છોકરાંને વધારે મરતી સૂઝે છે! જે ચિડાય તેને જ લોકો વધુ ચિડવે! જો કોઈ મારી કાછડી કાઢી નાખે ને, તો હું એમના બેગો હસવા માંડું! પછી એ લોકો ડિલટાના થાકીને ચિડવતા બંધ થઈ જાય !

અંબાલાલભાઈ, તમે રોજ
એક કલાક માટે મને
તમારી સાથે ફેરવશો ?

અરે એક નહીં, બે
કલાક, બસ! રોજ બે
કલાક તારે મારી જોડે ને
જોડે જ રહેવાનું!

ખરેખરો આશ્રયકારી પુરુષ કહેવાય! આવું પોતાનું
અપમાન થતું હતું તે પણ મને દેખાડતા ના અચકાયો!
હુંય એવી વાત તો ખાનગી રાખું છું. કેટલી ઊંચી
વ્યક્તિ કહેવાય! એ અજાયબીને કારણે મને આ
માણસને મારી સાથે રાખવાનું ગમે છે! મારા વૈરાગ્યના
વિચારોને પણ એની વિચારશીલતાથી પુષ્ટિ મળે છે!

મોહનભાઈને અંબાલાલભાઈની સાથે જ ફરતા જોઈને પછી પેલાં
છોકરાં એમની પાછળ આવીને ટીખળ કરતાં બંધ થઈ ગયા !
અંબાલાલભાઈએ છોકરાં પાસે પણ “મોહનભાઈ શેઠ”
કહેવડાવીને જે’ જે’ કરાવડાવ્યું!

મોહનભાઈની માતાનું નામ વિજુબા હતું. તેઓ બહુ ભલમનસાઈવાળા ને સારા સ્વભાવના હતાં. તે એકવાર અંબાલાલભાઈ
પાસે મોહનભાઈની ફરિયાદ લઈને આવ્યા.

અંબાલાલભાઈ તો મોહનભાઈ પાસે જઈને એમને ખખડાવ્યા....

કેમ મોહનભાઈ, મા પાસેથી સોનું માંગો છો? એમ તે કંઈ મંગાતું હશે તમારાથી? માને એવી રીતે હેરાન કરાય?

મોહનભાઈએ સાંભળી તો લીધું પણ પછી ફરી પાછા વિજુબાને ટૈડકાવવા લાગ્યા.

એક તો મને સોનું નથી આપતી અને પાછી અંબાલાલકાકા પાસે ફરિયાદ કરી આવે છે! આપણી વાત ત્યાં કરવા જવાની તે વળી શી જરૂર હતી?

વિજુબા તો બીજે દિવસે ફરીથી અંબાલાલભાઈ પાસે ગયાં.

અંબાલાલભાઈ, જુઓને! મોહન તો મને ટૈડકાવ્યા જ કરે છે! આપણી વાત અંબાલાલકાકા પાસે જઈને કેમ કહી આવી, એવું વઠે છે!

કોઈ દિવસ કોઈનીય ફરિયાદ ના કરે એવી ભલી બહેન, એમને માટે દીકરાની આવી ફરિયાદ સાંભળી અંબાલાલભાઈ ઊભા થઈ ગયા.

અંબાલાલભાઈ તો તરત જ વિજુબા સાથે એમના ઘરે ગયા.

મોહનભાઈ, આ શું માંડચું છે?
માજુને કેમ દુઃખ દો છો?

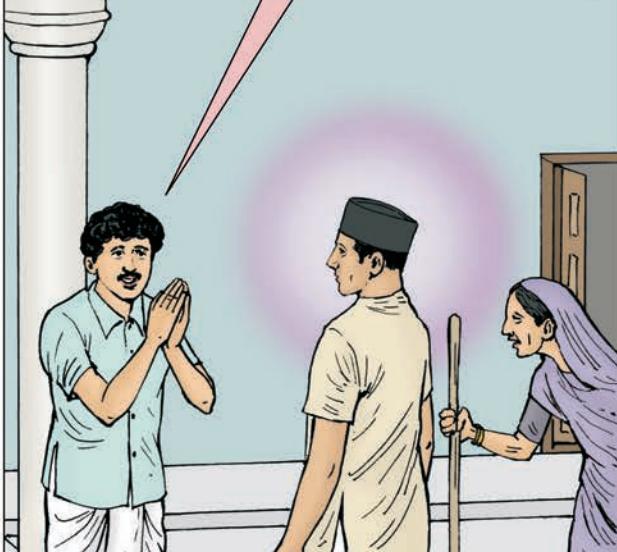
ના, અંબાલાલાકાકા, મેં કશું નથી
કર્યું. પૂછી જુઓ વિજુબાને! બોલ
વિજુબા, હું કંઈ તને દુઃખ દર્દિં છું?

એમ બોલીને વિજુબાને દબડાવશો નહીં, સમજ્યા? એ તો હમણાં તમારાથી દાબાઈ જશે. પણ આવું માજુને ટૈડકાવો છો ને દાગીના માંગ માંગ કરો છો,
તે તમે બરાબર નથી કરતા, સમજ્યા? તમે વિજુબાને દુઃખ આપીને ગુનો
કર્યો છે, તેનો અમે તમને દંડ કરીશું. જાઓ, આજથી અમારો અને તમારો
સંગ બંધ. અમે તમને અમારી સાથે ફેરવીએ છીએ, તે આજથી બંધ!

ના, ના, કાકા! એવું ના કરશો, નહીં તો હું તો મરી જઈશ! તમે જ મને માણસ બનાવ્યો! નાતમાં બધા “મોહનભાઈ” કહેતા થયા મને! તમારા વગર હું નહીં રહી શકું. એવો દંડ મને ના કરશો.

ત્યારે પછી સમજુ લો! હવે પછી તમારે વિજુબાને પજવવાના નથી. સમજયા કે? જો તમને મારા સંગાની કિંમત હોય, તો મારી કહેલી આ વાત પાળવી પડશે. અને અત્યારે ને અત્યારે માજુની માફી માંગો, જાઓ! એમને પગો લાગો – લાંબા થઈને પગો લાગો!

મોહનભાઈની ઉમર તો ત્યારે ખાસી હતી, તે મોટી ઉમરમાં પણ અંબાલાલભાઈનું કહું માનીને તેઓ લાંબા થઈને વિજુબાને પગો લાગ્યા. આખું ઘર મા-દીકરાનું આ દશ્ય જોવા ભેગું થયું હતું. બધાંની વચ્ચે મોહનભાઈ માજુને પગો લાગ્યા.

પણ તે દિવસ પછી મોહનભાઈએ વિજુબાને હેરાન કરવાનું બંધ કરી દીધું.

એકવાર મોહનભાઈ શેઠ ઈંજમટેક્સની બાબતે અડચણમાં મૂકાઈ ગયેલા. જેમ તેમ કરીને એમાંથી હેમખેમ બહાર તો આવ્યા પણ ખૂબ ગભરાઈ ગયેલા.

મોહનભાઈ, ક્યારેય પણ પેસાની અડચણ ઊભી થાય કે ઈંજમટેક્સનું લક્ઝર્ય થાય તો મને કહેવું. તમારા બાપા તમને ના આપે, તો પણ હું તો હજાર - બે હજારની, તમને જરૂર હોય તે પ્રમાણે મદદ કરીશ. આ પટેલ તમારી સાથે છે એટલે તમને હિંમત રહેશે ને રાહત રહેશે.

હા, અંબાલાલકાકા, તમે જે આ બ્લેન્ક ચેક મને આવ્યો છે, તેને હું રાખી મૂકીશ - ઠેઠ સુધી રાખી મૂકીશ, પણ વટાવીશ નહીં. તમે આપેલો બ્લેન્ક ચેક કંઈ વારેદારોએ વટાવવા જેવો ના હોય! એનો દુરૂપયોગ ના કરાય. એ તો સંકટ સમયની સાંકળ જેવો કહેવાય. જુવનની છેક છેવટની ઘડી આવશો ત્યાં સુધી સાચવી રાખીશ. મરવાને સમયે છેલ્લી હેડકી આવશો ને “ઓ ઓ” થશે, ત્યારે જ તમારો ચેક વટાવીશ, ત્યાં સુધી નહીં!

કેવી રહાપણ ભરેલી ગોઠવણી! “મૃત્યુ સમયે તમારો ચેક વટાવીશ” એમ કહીને મોહનભાઈ શેઠ “છેલ્લા શ્વાસ વખતે મને ભગવાનનું નામ હાજર રહેજો અને દેવી રક્ષણ કુદરતી રીતે મળી રહેજો” એવી ભાવના ભાવી લીધી!

અંબાલાલભાઈ, જે ફાન થયા પછી ‘દાદા ભગવાન’ તરીકે પ્રસિદ્ધ પામ્યા, એમના અહીં દર્શાવેલા જુવનપ્રસંગો પરથી એવું તારણ અવશ્ય નીકળો છે કે ફાન પહેલાં પણ તેઓ આવી સમજણ પૂર્વની લીંકના આધારે કંઈક ને કંઈક જરૂરથી ધરાવતા જ હતા. વિવિધ પ્રસંગોમાં પોતે કે સામેની વ્યક્તિ ફસાઈ હોય, ત્યારે સમજણપૂર્વક બહાર નીકળવાની ચાવીઓ વાપરી વ્યવહાર ઉકેલ્યો કે ઉકેલાવડાયો. પરિણામે સામેની વ્યક્તિ પણ એમના પ્રત્યે પૂજ્યભાવ અનુભવતી. દરેક પ્રસંગમાં પોતાનું કે સામેનાનું હિંત કેમ જળવાય, અને છેવટે એ સમજણ થકી આધ્યાત્મિક રીતે કેવી રીતે મોક્ષ માટેના આત્મંતિક કલ્યાણને પામે એ અહીંથી અનુભવાય છે.

બાળવિજ્ઞાનની અન્ય પ્રસ્તુતિઓ

ગુજરાતી, અંગ્રેજી અને હિન્દી ભાષામાં ઉપલબ્ધ

► સ્ટોરી બુક

► માનવમાંથી મહામાનવ (નીલ) સીરીઝ બુક (દ-ભાગ)

► મન્યલી મેગ્જીન

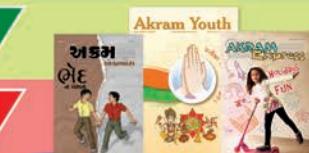
બાળકો માટે
અક્ષમ એક્સપ્રેસ

ચુવાનો માટે
અક્ષમ યુથ

► દાદા ભગવાન સચિત્ર

► ગોમ્સ

► V.C.D. & D.V.D.

વેબસાઈટ

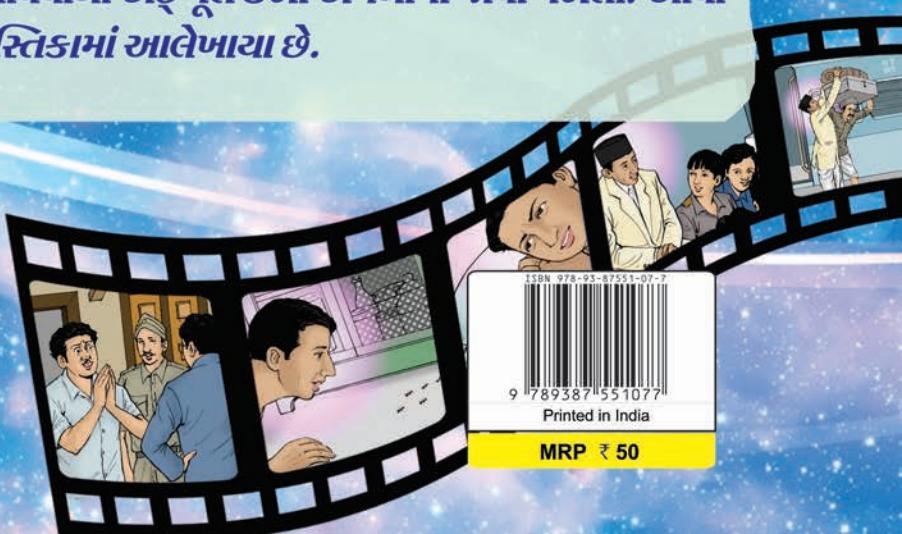
kids.dadabhagwan.org

youth.dadabhagwan.org

પોતાના અનુભવોમાંથી તારણ કાટવું એ બહુ ઉંચી સમજણ છે. અને બીજાના અનુભવોમાંથી તારણ કાટવા એ એનાથી પણ ઉંચી દ્રષ્ટિ કહેવાય.

પરમ પૂજય દાદાશ્રી પાસે આવી ઉંચી દ્રષ્ટિ હતી. મનુષ્ય જ નહીં, પણ જીવમાનના વર્તનનું અવલોકન કરી, તેમાંથી તારણ કાઢી, પોતે બોધ લેતા. એ પ્રત્યેક બોધને પોતાના જીવનમાં વણી લઈ, જીવનને સરળ અને શાંતિપૂર્ણ બનાવવાની અદ્ભૂત કળા ઓમનામાં જેવા મળતી. આવા ઘણા પ્રસંગો આ પુરિતિકામાં આવેખાયા છે.

ISBN 978-93-87551-07-2

9 789387 551077

Printed in India

MRP ₹ 50